

گۆفارى قه‌لای زانست

گۆفارىکى زانستى وەرزى باوه‌پېتىكاوه له لايەن زانكۆي لوپنانى فەردىسى دەردەچىت-ھەولىر-کوردستان-عىراق
بەرگى(۵)-زمارە(۴)، زستانى ۲۰۲۰

ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print) زمارە تۆمارى نىودەلەتى:

پىّگەي خويىنەر

له رۆمانى (ناوى لەم تىكستە بنى)سى (عەبدوللە سەراج) دا

پ.ى.د.كارزان محسن قادر

بەشى كوردى، كۆلىزى پەروەردەي بندەرتى، زانكۆي سەلاحەددىن، ھەولىر، ھەرىمى كوردستان، عىراق

2019Karzan.qader@su.edu.krd

پوخته

زانىارىيەكانى توپۋىزىنەوە

ئەم توپۋىزىنەوەيى كە ئەنجاممانداوه له ژىر ناونىشانى (پىّگەي خويىنەر له رۆمانى ناوى لەم تىكستە بنى سى عەبدوللە سەراج) دايىه، ج لە چوارچىوھى توپۋىزىنەوەكە، و، ج لە چوارچىوھى رۆمانەكەدا، جەخت له رۇقل و پىگە و گىرنىگى و بايەخى خويىنەر كراوهەتەوە، بە چەشىنېك خويىنەر بە يېچەوانەي رۇزگارەكانى پابىدوووي پەخنە و رېياز و مىتۆد و توپۋىزىنەوە ئەدەبىيەكان، چىتر دەستەوەستان ناوهەستىت لە پەراوىزى بابەت و مەسەلە و پرسە ئەدەبىيەكاندا و خۆي مەلاس نادات، بەلكو لەمە به دواوه ئەوه خويىنەر خۆي بە چەق و ناوهەند مانيفېسىت دەكەت و دەناسىيىت، و دەكەت دەق و داهىنەرى لە دەوريدا بخوولىتىنەوە. بۇ ئەم مەبەستە هەولماندادوھ لە رىپى توپۋىزىنەوەكەوە، بە لايەنى تىپۈرىي و پېاكتىكى سەنگ و بهەاي خويىنەر بىنخىنەن، و، لە دوو توپى رۆمانى ناوى لەم تىكستەي بنى سى عەبدوللە سەراج دا شەنوكە و بىكەين و ھەلىبىسەنگىنەن، ئەمەش ھەر مەبەستى ئىيمە نەبۈوه، بەلكو خودى رۆماننۇوسيش بە شىوه و چەشىنېك ئاپۇرى لە خويىنەر داوهەتەوە، بۇ ئەوهى بەمشىيەتىنەي ئەنجامەكەي بىكەويتەوە. ئەوهى پەيوهەستىش بىت بە بوارى توپۋىزىنەوە و رەخنەي كوردى، لەم رۇوهەنەدار

ووشە سەھەتكىيەكان

Author, Text, Reader,
Critism, Novel

Doi:

10.25212/lfu.qzj.5.4.04

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکراوه له لایهن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماری توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ده‌بینریت و وده‌ک پیویست لا له خوینه‌ر نه‌کراوه‌ته‌وه، به تایبه‌ت له و
ساته‌وه‌خته‌ی که که‌رسته‌ی ره‌خنه و تویزینه‌وه که ده‌بیت‌هه ره‌مانانیک
و، بـو پـشتـرـاـسـتـكـرـدـنـهـوـهـیـ پـرـاـکـتـیـزـهـ دـهـکـرـیـتـ وـ،ـدـرـزـیـکـیـ نـیـوـ بـوـارـیـ
ره‌خنه و، تویزینه‌وهی ئـهـدـبـیـ کـوـرـدـیـ پـرـدـهـکـاتـهـوهـ،ـهـمـ هـهـوـلـهـیـ
ئـیـمـهـشـ لـهـمـ چـوـارـچـیـوـهـیـ دـایـهـ.

۱. پیشه‌کی:

هـهـرـ لـهـ سـهـرـهـ تـاـوـهـ کـوـ نـاـوـهـ رـاـسـتـیـ سـهـدـهـیـ بـیـسـتـهـمـ بـهـ مـلاـوـهـ وـ بـهـ درـیـزـایـیـ ئـهـمـ هـهـمـوـ سـهـدـیـهـ،ـشـتـ
وـ بـاـبـهـتـیـکـ وـهـکـ پـیـوـیـسـتـ نـهـبـوـوـهـ بـهـ نـاوـیـ سـهـنـگـ وـ بـهـهـاـیـ خـوـینـهـرـهـوـهـ وـ،ـگـرـنـگـیـوـ بـاـیـهـخـیـ ئـهـوـتـوـیـ
پـیـنـهـدـرـاـوـهـ کـهـ شـایـهـنـیـ هـهـلـوـهـسـتـهـ لـهـسـهـرـکـرـدـنـ بـیـتـ،ـهـوـهـیـ جـیـگـهـیـ مشـتـوـمـرـ وـ لـاـیـکـرـدـنـهـوـهـ وـ بـاـیـهـخـدـانـ
بـوـوـبـیـتـ بـهـ درـیـزـایـیـ ئـهـمـ مـاـوـهـ زـوـرـهـ دـهـقـ بـوـوـهـ،ـیـاـخـوـدـ نـوـوـسـهـرـیـ دـهـقـهـکـهـ،ـلـهـ کـاتـیـکـداـ وـ لـهـ دـواـجـارـداـ ئـهـوـهـ
خـوـینـهـرـهـ لـایـهـنـ جـوـانـهـ کـانـیـ دـهـقـهـکـاتـ وـ،ـچـیـزـ لـهـ دـهـقـهـکـهـ وـهـرـدـهـگـرـیـتـ وـ دـیـسـانـهـوـهـ چـیـزـیـ
پـیـدـهـبـهـخـشـیـتـ،ـهـرـوـهـاـ گـهـرـ دـهـقـهـکـهـ هـهـرـ نـرـخـ وـ بـهـهـاـیـهـکـیـ هـهـبـیـتـ ئـهـواـ لـهـ لـایـهـنـ خـوـینـهـرـهـوـهـ
دـهـدـوـزـرـیـتـهـوـهـ نـهـوـهـکـ لـهـ لـایـهـنـ دـهـقـنـوـوـسـهـکـوـهـ.ـکـاتـیـکـ خـوـینـهـرـ رـوـلـ وـ پـیـگـهـ سـتـرـاـتـیـزـیـیـهـکـهـیـ خـوـیـ
دـهـبـیـنـیـتـ،ـهـوـاـ دـهـقـ چـهـنـدـ دـهـرـوـوـیـ تـرـیـ بـهـ رـوـوـدـاـ دـهـکـرـیـتـهـوـهـ وـ،ـلـهـ دـاـخـرـاـوـیـ وـنـاـ رـوـشـنـیـ رـزـگـارـیـ دـهـبـیـتـ
وـ،ـهـمـهـشـ هـهـوـکـارـ وـ پـالـنـهـرـیـکـهـ بـوـ ئـهـوـهـیـ گـوـمـیـ مـهـنـگـیـ دـهـقـ بـشـلـهـقـیـتـ وـ،ـدـهـقـ چـیـتـرـ پـاـبـهـنـدـ نـهـبـیـتـ بـهـ
وـابـهـسـتـهـ نـهـرـیـنـیـهـکـانـ،ـکـهـ لـهـلـایـهـنـ ئـهـمـ نـوـوـسـهـرـ،ـیـاـ ئـهـوـ تـیـوـرـ دـارـیـزـهـرـ،ـیـاـنـ ئـهـوـ رـهـخـنـهـگـرـ،ـیـاـخـوـدـ ئـهـوـهـ
توـیـزـهـرـکـهـ بـهـ زـوـرـهـمـلـیـ بـهـسـهـرـیدـاـ دـهـسـهـپـیـنـدـرـیـتـ.ـکـهـوـاـتـهـ لـیـرـهـدـاـ خـوـینـهـرـ چـاـوـهـپـیـ شـتـ وـ بـاـبـهـتـهـ
چـاـوـهـرـوـانـکـرـاـوـهـکـانـیـ دـهـقـنـوـوـسـ نـاـکـاتـ کـهـ دـلـخـواـزـیـ خـوـیـهـتـیـ،ـبـهـلـکـوـ پـرـوـسـهـیـ خـوـینـدـنـهـوـهـ کـوـمـهـلـیـکـ
شـتـ وـ بـاـبـهـتـ دـهـدـوـزـیـتـهـوـهـ وـ کـنـهـ دـهـکـاتـ کـهـ چـاـوـهـرـوـانـهـکـرـاـوـنـ،ـبـهـمـهـشـ هـیـنـدـهـیـ تـرـ دـهـقـ بـهـ رـوـوـیـ
خـوـینـهـرـانـیـداـ دـهـکـرـیـتـهـوـهـ بـهـ درـیـزـایـیـ شـوـینـکـاتـهـ جـیـاـوـاـزـهـکـانـ خـوـینـدـنـهـوـهـ جـیـاـیـ بـوـ دـهـکـرـیـتـ وـ،ـمـانـایـ
جـیـاـجـیـاـ دـهـبـهـخـشـیـتـ وـ گـوـشـهـنـیـگـایـ هـهـمـهـرـهـنـگـ بـوـخـوـیـ کـهـمـهـنـدـکـیـشـ دـهـکـاتـ.

گوّقاری قه‌لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)- ژماره(۴)، نسوانی ۲۰۲۰

ژماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

گونگی و بایه‌خی ئەم لیکوّلینه‌وهیه: له‌وه‌دایه کەم تا زۆر له چوارچیوهی رەخنه‌ی ئەدەبی کوردیدا ده‌رگایه‌ک به رووی خوینه‌ر نه‌کراوه‌ته‌وه که پیگه و گرنگیه‌کەی هەلبسەنگینیت و،لیکه‌وتە به‌رچاوه‌کانی بۆ سه‌ردهق و ده‌قنووس به دیاربخات،گەر بونویشیان ھەبیت چەند سه‌ره قەلەمیکن و هەر له چوارچیوهی قسە و بیر و بۆچوون و لیدوان ماونه‌ته‌وه،نەیانتوانییووه خوینه‌ر له دوو تویی ده‌قیکی رۆمانی وەک (ناوی له‌م تیکسته بنی) ی عه‌بدوللاسەراج دا شەنوكه و بکەن و،مانا و مەدلولله‌کانی خوینه‌ر رۆشنبکه‌نه‌وه.

سنور و میتۆد و بونیادی لیکوّلینه‌وهکه: سنوری لیکوّلینه‌وهکی ئېمە تەنیا له چوارچیوهی رۆمانی (ناوی له‌م تیکسته بنی) ی عه‌بدوللاسەراج دا بر دەکات. ھەروه‌ها له‌لایه‌نى میتۆدە وە پشتمان بەستووه بە میتۆدی (تیوربى - وەسفى - شیکاربى)، بۆئه‌وهی ئەم توییزینه‌وهی لیکه‌ویتەوه. ئەوهی پەیوه‌ندى بە لایه‌نى بونیادی لیکوّلینه‌وهکه شەوه ھەيە سەرلەبەرى لیکوّلینه‌وهکه لە پیشەکى و، دوو بهش پیکھاتووه و، به چەشنىك ھەريه‌ک له‌م دوو بهش دوو تەوەر له خۆيان دەگرن، بەمشیوه‌يە: له بەشى يەکەمدا، له تەوەرەي يەکەمدا چەمك و پیناسەی دەق باسى لیوه‌کراوه. ھەر له بەشى يەکەمدا، بهلام له تەوەرەي دووەمدا چەمك و پیناسەی خوینه‌ر تیشكى خراوه‌ته‌سەر. له بەشى دووەمی لیکوّلینه‌وهکەدا، له تەوەرەي يەکەمدا، کارلیک و سازبۇونى دەق و خوینه‌ر، بایه‌خ و گرنگیبیان رۇونکراوه‌ته‌وه، ھەر له بەشى دووەمدا، بهلام له تەوەرەي دووەم کە دوا تەوەرە رۆمانی (ناوی له تیکسته بنی) ی عه‌بدوللاسەراج دا بەسەر ئەمانەی باسمان لیوه‌کردن پراکتیزەکراوه.

بەشى يەکەم / تەوەرەي يەکەم:

چەمك و پیناسەی دەق

نکۆلى له وە ناکریت کەم وشە و زاراوه و چەمك ھەيە ھېنندەي دەق ئالۆز و تیکچىزىاو و فەرە رەھەندىبیت و، به دریزایى میزۇوی ئەدەبناسىي و به دیاريکراوى له چوارچیوهی تیور و رەخنه‌ی ئەدەبىيدا، نووسىر و لیکوّلەر و رەخنه‌گر و تیور دارىز و تەنانەت ھزرقان و بىریارانىشى كەمەندكىشىكربىت و، وايانى

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکراوه له لایه ن زانکوی لوینانی فه پهنسی دهرده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق
به رگی(۵)- زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنارهی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

لیکردبیت هه ریه که یان له گوشنه نیگای جیاکی که سبیه وه له دهق بروان و چی له بیر و هزر و تیکه یشتینیان داییت له مه ر دهق پیشکه شی بکه ن. ئه مانه له لایه ک و له لایه کی تره وه دهق به قه دهی هیندهی ئالوسکاوی و تیکچرزاویدا له گه ل بوار و کایه جیا جیا کانی ژیاندا په یوهندیه کی نه پساوهی هه بیوه و دهی بیت، به چه شنیک دهق هاوت هریه له گه ل سات به ساتی پیشکه و تنه زانستیه کانیش، گه ر له پیش ئه م پیشکه و تنانه ش نه بیت، نهوا له دوای ئه مانه دا جینه ماوه و، بگره ههندیک جار دهق به ر له بیونی ئه م پیشکه و تنه زانستیه جو ر به جو رانه، کو مه لیک بیون له چوار چیوهی بیونی خویدا مانیفیست ده کات. (له هه رده قیکدا جو ریک له ته مو مژی و په نهانی بیونی هه یه، که ئه مه ش و اده کات ئه ندیشهی خوینه ر له جو وله و بزاوت داییت و رو لی کاریگه ری هه بیت له گه ل مامه له کردنی ده قه که دا، هه مو و خوینه رانی جیا جیا ده قه که پشکدارن بو ته واو کردنی مانای ئه م ده قه، بیگومان ده قه هه میشه والا یه به رووی خوینه رانی نوئ و فره). (بسام قگوس، ۱۹۹۸، ص ۲۹). ده شیت ئه مه لومه رجه له چوار چیوهی کاتیکی دیاریکراودا خویندنه وه و لیکدانه وهی خویندنه وه و لیکدانه وهی نان اسایی بو بکریت، به بیانووی ئه وهی ده قه نه ده بیه که له سه ر کو مه لیک قه ده غه و ناباوی سه رده مه که قسهی هه بیوه، به لام له کاتیکی تردا ئه م قه ده غه و ناباویهی نیو ده قه که، ده بیته مایهی ئه وهی ده قه که، به ده قیکی رچه شکین و داهینه رانه خویندنه وه و لیکدانه وهی بو بکریت. ئاشکرا یه تووماکی چه ندین دهق له رابرد وودا، ده بنه مایهی سازاندنی چه ندین ده قی تر ج له ئیستادا، ج له داهات وودا، به پییهی ده قه ئه ده بیه کان به یه که وه رایه لکراون. (دهق بونه وه ریکی زیندو وه به رده وام له هه ولی دروستکردنی په یوهندیه له گه ل ده قه کانی تردا، نه ک هه رئه وهنده، به لکو خودی دهق له بؤشاپیه وه نه هات ووه و نووسه ریک به دابران له ده قه کانی تر به رهه می نه هبناوه). نه جم خالید ئه لوهه نی، ۲۰۱۲، ل ۲۰۰). بهم پیو دانگه دهق له گه ل ئه وهی بونه وه ریکی زیندو وه، له هه مان کاتدا ئه م زیندو ویتیه وه کو زیندو ویی داهینه ری دهق نییه، به لکو زیندو ویی دهق به رهه مانه وه و نه مریه، که چی زیندو ویی ده قنو وس، زیندو وییه کی بایو لۆژیه و له ماوهیه کی دیاریکراودا ده زیت

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکراوه له لایه ن زانکوی لوینانی فه پهنسی ده رده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق
به رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماره توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

و، دواتر به ره و پیربیون و لبره شه وه بُو مردن هه نگاو ده نیت. له پیشتردا ئاماژه مان پیدا له گه ل ئه وهی وشه و زاراوه و چه مکی دهق ئالو سکاو و ته مومنزامیزه، به لام له گه ل ئه وه شدا داهینه ری دهق دان بهم ئالو سکاوی و ته مومنزیبیه نانیت، چونکه داهینه ری دهق پیوایه له چوارچیوهی دهق کیدا پرۆزه و به رهه میکی ریکوبیک و ریکخراو و ته واو و پیگه یشتوروی پیشکه شکردووه. (پیشخستنی بنیادی دهق و، به ته نیا چاوبرینه جهستهی دهق، ئه مه ده گه یه نیت که خویندنه وه و کوکردن وهی به شه په رتوبلاوه کانی و اتایه تا بتوانریت بیروکه یه کی ته واومان دهستکه ویت). (بادگار لگیف شاره زوروی، 2012، ل 127). ده توانين ئه م بیرو بوجوونه به ئارا سته یه کی تر بخه ینه روو، به چه شنیک هه م له ریی بونیاد و رووخساری دهق وه، بُو مانا و مه بست و ناوه رُوك و نواخنی دهق بگریین، هه م ده توانين به هۆی ناوه رُوك و نواخنی دهقیشه وه بُو لایه نی هونه ریی و جوانیناسیی و دهراخنی دهقدا بگه ریین. له دوو تویی سه رکه و توترين و، چاکترين و، داهینه رانه ترين و، ته زانه ت پر خوینه رترين دهقدا دهشیت بلیین: کۆمه لیک درز و کله لین و کله بهر و بوشایی بونیان ھه یه، جا ئه مانه به هۆشیاری دهق نووسه وه بن، ياخود به ناهۆشیاری دهق نووسه وه بن. (ھه ست به جۆریک له لووتەنین و به یه کگه یشتمن دهکهین له نیوان دهق و خوینه ره کهی، که ئه مه ش کاریگه رییه کی جوان به رهه م دیئنیت، بُو ئه وهی میکانیزمی خویندنه وه له نیوان دوو جه مسەردا بجولینیت. جه مسەریک لایه نی هونه ری دهق که یه و، جه مسەرە کهی تریان لایه نی جوانیناسانهی دهق، که یه که میان بُو دهق که ته رخانکراوه له گه ل زمانسازییه کهی، بُو چالاکی پرۆسەی خویندنه وه ته رخانکراوه). (حافیف علوي، 1999، ص 47). که واته چنین و نووسینی دهقی ئه ده بیی کاریگی هه روا ئاسان و ساده و ساکار و سه ریبیی نیبیه، چونکه داهینه ری دهقی به رز و سه رکه و تتوو و سه نگین سه رله نوی ئه و شت و با به تانه مان به ياد و بير نایه نیته وه که ئیمه دهیان زانین و هه ستمان پیکر دوون، که له ياد و بيرمان نه ماوه، به لکو له چوارچیوهی دهق ئه ده بییه که ده پرژیتە سه ره ئه و شت و با به تانه که ئیمه نایان زانین و به ئاسانی ناتوانین هه ست و درکیان پیکه ين. هه رچه نده شاره زای ئه و با به ت و بير و بيرۆكانه بین که له نیو

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زناره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ده‌قیکی ئه‌دبه‌بیدا چنراون و شاره‌زاپیه که‌شمان بگانه پله‌ی پسپوری، که‌چی ئه‌مه ئه‌وه ناگ‌یه‌نیت که سه‌رله‌به‌ری ده‌قه ئه‌دبه‌بیه که‌مان کلۆمداوه و رووبه‌ر و پانتاییه کمان نه‌هیشت‌وت‌وه بُوه کنه و، له‌به‌رئوه‌هی هه‌ردنه‌قیکی ئه‌دبه‌بیی ئاووسه به چه‌ندین لقی مه‌عريفی و رُوش‌نبیری و ئه‌زمون و تاقیکردن‌وه‌هی جوّریه‌جوّره‌وه. (هه‌تا ده‌دق به نیو پروسی نه‌مربوعون دا تیپه‌ری، ئه‌وا و هرگره جیاوازه‌کان له سه‌ردنه‌مه جیاوازه‌کان ده‌ورووژینی). (ئه‌رخه‌وان مه‌مهد عوبید، ۲۰۱۳، ل ۱۷۰) بُوه ئه‌م مه‌بسته ده‌دق به دوای ئه‌مه‌دا ده‌گه‌ریت که بُوه هه‌میشیه‌یی پیگه‌که‌ی قسه‌که‌ر و ئاراسته‌که‌ریت و، و هرگر و خوینه‌رانیشی ئاراسته‌کراو و گویگر بن، به‌لام مانه‌وه‌هی ده‌دق به‌مشیوه‌یه به چه‌قبه‌ستووی ده‌یه‌یلیت‌وه و له په‌لوپو و جووله و بزاوت ده‌که‌ویت، ده‌کریت له نیوان ده‌دق و خوینه‌رانیدا هاوسه‌نگیه‌ک بسازیت و، له بپی ئه‌وه‌هی هه‌میشه ده‌دق قسه‌که‌ر و ئاراسته‌که‌ری خوینه‌ر بیت، خوینه‌ریش بتوانیت ئه‌م روله بیینیت ئه‌وه‌هیش ده‌دق ئاراسته‌بکات و قسه‌ی بُوه هه‌بیت. يه‌که به يه‌که‌ی پیکه‌نیه‌ره‌کانی ده‌دق ئه‌دبه‌بیی گرنگی و بایه‌خ و تاییه‌تمه‌ندی خویان‌هه‌یه و، هه‌ریه‌که‌یان رولیان ده‌بیت له چونیه‌تی بونیادنای ده‌دق و خستن‌وه‌هی نیواخنیکی سفت و سوّل، بؤیه نووسه‌ر و داهینه‌ری ده‌دق چاودی‌ری يه‌که به يه‌که‌یان ده‌کات و، چالاکیه‌ک، ياخود چه‌ند چالاکیه‌کی نیو ده‌قه‌که‌ی پیده‌به‌خشیت و، هه‌میشه له نووسینی ده‌قه‌که‌یدا پیگه‌یان دیاریده‌کات و، هه‌رگیز ناتوانیت په‌راویزیان بخات، بُوه ئه‌م مه‌بسته زمان و، که‌ره‌سته جیاوازه‌کانی و، ئاسته جیاوازه‌کانی، له پیکه‌نیه‌ره سه‌ره‌کی و بایه‌خداره‌کانی ده‌قن، هیچ که‌س ناتوانیت نکوّلی له کاریگه‌رییان بکات. (هه‌ر ده‌قیک جا نووسراویت، ياخود وتراویت، جگه له‌وه‌هی سازیووه له‌سهر بنه‌مای کوّدہ زمانیه‌کان، هه‌رخودی تیگه‌یشت‌نیش لییان ده‌گه‌ریت‌وه بُوه تووانای خوینه‌ر و گویگر بُوه لیکدانه‌وه‌هی ئه‌م کوّدہ زمانیانه و به‌ستن‌وه‌هی لیکدانه‌وه‌کانیان به يه‌که‌وه، به مه‌بستی گه‌یشت‌ن به کرۆک و واتای مه‌بستدار). تاهیرمجه‌مه‌دعه‌لی و قومری سه‌عید عه‌زیز، ۲۰۱۱، ل ۱۷۵). که‌واته ده‌توانین بلیین: له دوو تویی ده‌قیکی ئه‌دبه‌بیدا زمان ته‌نیا ئامرازیکی ده‌بریین و گوزارشتکردن نییه و، نابیت به و بچووکیه له زمان

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیوده‌له‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

بروانزیت و، له بهه‌ای که مبکریت‌هه و، به‌لکو زمان له ده‌قه‌کان ئامانجیکه له ئامانج‌هه کانی ئه‌دھب، و، ده
چون مرۆف به هۆی ئه‌م زمانه تاییه‌تیبیه خۆیه‌وه بونوی خۆی ده‌سەلمیئنیت و، خالی هه‌ره
جیاکه‌ره‌وه و، يه‌کالایکه‌ره‌وهی مرۆفه له تەک بونویه‌وه کانی تردا، ئه‌وه ئاواش زمان له ده‌قی
ئه‌دھبییدا سەلمیئن‌هه ری بهه‌ای ده‌قبوونه و، ئه‌وه نرخه‌ی و، با به ئاسانی ناتوانزیت مەزه‌نده بکریت. بۆ
هه‌مان مەبەست ده‌توانین بپیار له‌وه بدهین: که زمان پایه‌لەی هه‌ره پتە و، توکمەی نیوان ده‌قنووس
و، ده‌ق و، خوینه‌ره، هه‌ر بۆیه له ژیئر ئه‌م رۆشناییه‌دا چەمکی ده‌ق هه‌ر په‌یوه‌ست نیبیه به خاوه‌ن و
داهینه‌ره‌که‌ی به‌لکو (جووت تیگه‌یشتەن هه‌یه بۆ چەمکی ده‌ق، يه‌که میان په‌یوه‌سته به دانه‌ره‌که‌ی
و، دوووه‌میان به خوینه‌ره‌که‌ی). (حمید الحمیدانی والجیالالی الکدیه، ۱۹۹۵، ص ۱۲). گه‌ر له‌م
بیرو بۆچوونه ورديبىنه‌وه و، رابمیئنین که له‌مەر ده‌قه‌وه خراوه‌ته رپو، ئه‌وا ده‌گەینه ئه‌وه ئه‌نجامه‌ی که
ته‌نیا داهینه‌ره‌ی ده‌ق مافی خاوه‌نداریتیی ده‌قی ئه‌دھبیی نیبیه، به‌لکو مافی ئه‌م خاوه‌نداریتییه بۆ
خوینه‌رانیش ده‌گەرپتەوه، ده‌قیکی داهینه‌ر و، پچه‌شکین، تووماکی چەندین ده‌قی ترى له‌خۆیدا
هه‌لگرتووه و، ئه‌وه خوینه‌رانن ده‌توانن ئه‌م ده‌قانه به‌رەه‌مەبیین سەرەرای ئه‌مانه ده‌توانین بلىّین:
هه‌ژمۇونى ده‌ق و، سالارى داهینه‌ره‌ی ده‌ق باوى نه‌ماوه و، له‌مەودا چیتر خوینه‌ریش ئه‌وه قبوقول ناکات
که به هۆی ده‌قی ئه‌دھبییه‌وه جله‌وه کان له ده‌ستبدات، ته‌نیا به‌رکه‌وتەکه‌ی پاشبەندی و، پاشکوییه‌تیي
بیت. نکۆلی له‌وه ناکریت ده‌قی ئه‌دھبیی، گه‌ر به‌راورد بکه‌ین به‌و ده‌قانه‌ی که له بوار و، کایه‌ی مەعریفیي
و، رۆشنیبریي تردا بونویان هه‌یه، جیاوازییه‌کی له راده‌بەدر له نیوانیاندا هه‌ستیپیده‌کریت و
ده‌خوبندریت‌هه و، ده‌قی ئه‌دھبیی له هه‌ولی ئه‌وه دایه زمان له ئاستیپکی به‌رزا راپگریت و، دەربازی بکات
له جووینه‌وه و، چەقبەستن، ده‌قی ئه‌دھبیی له نیوان چەند گوتون و، چۆنیه‌تی گوتىدا، چۆنیه‌تی گووتن
هه‌لددەبزېریت به و، مەبەسته‌ی بابه‌تە شاراوه و، پەنهانه‌کان بدؤزتەوه و، ئاشکرايان بکات، ده‌قی
ئه‌دھبیی به‌رەمەبیینه‌ری ئەندیشەیه‌کی به‌رزا فرانه‌یه و، ئەمەش واده‌کات دەلالەتی فره چەشن له
دوووتويی ده‌قه‌کەدا رەنگبىداته‌وه. بۆیه ده‌توانین بلىّین: (ئه‌وهی ئەمروز ئه‌دھب و، ژىددەرە زانستییه‌کانی

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکاروه له لایه ن زانکوی لوینانی فه پهنسی ده رده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق
به رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

بواری پهخنه و تبّوري ئه ده ب پتر پیتیه و سه رقالن چه مکی ده قی هونه ریبه، ئه گهر له هه ندی شوینیشدا به ته نیا په یقی ده ق ده بینزی پتر مه بهست ده قه هونه ریبه که يه، له ماما ده بی وردتر و وریاتر ئه و چه مکانه له شوینی خوّیاندا به کاربھینین، که واته ئه وھی ده قی هونه ریبی له ده ق جیاده کاته و جوانی و چیزه، به رامانیکی دی جوانی و چیزخولقیئنھری ده قی هونه ریبین). (ھیرمینؤتیکا، سالار عوسمان، چاپخانه‌ی خانی، دهؤك، 2011، ل 49) بهم پیوданگه مهراج و پیوهری ده قبوونی ئه ده بی بی بریتیه له جوانی و چیز، ئه م جوانی و چیزهش به رئه نجامن، چونکه ئاشکرايیه بهر له م جوانی و چیزه گله لیک هۆکار و بنه ما و په گهز و توخم، هه موويان به سه ریبه که و پیکھینه ری ده قیکی ئه ده بی بین. که واته جوانی، ده قی ئه ده بی بی ریک و بالاتر ده کات، چیزیش ده قی ئه ده بی سه ره نجر اکیشتير ده کات، به هه رد ووکیانه و ده بنه ما یهی ئه وھی که ده ق خوّی له په پی به ئه ده بی بی وون بیتیتھو. له چوار چیزه ده قی ئه ده بی بیدا ده نگ و ره نگ جیاجیا خوّیان ده نوینن و به دیده کرین، ئه م ده نگ و ره نگانه ش هی خودی مرؤفه کان و پانانی بیر و بیروکه ئایدیلۆزیای ئه وانه، بؤیه ده شیت بلیین: خودی ده قی ئه ده بی بی جوّریکه له بانگه واژکردن و جاردان و رایه له، کاتیکیش خوینه ر ئه م ده قه ئه ده بی بی ده خوینیتھو، مانای ئه وھیه به پیر ئه م بانگه واژ و جاردان و زایه له و چووه، به لام لیره دا خالیک هه یه پیویسته تیشكی بخه ینه سه ر به هاناوه چوونی خوینه ر بؤ ئه م بانگه واژی و جاردانه‌ی ده ق، واتای ئه وھ ناگه یه نیت بیتھ په پیه وکار و شوینکه وتهی ئه م ده ق، به لکو گله لیچار خوینه ریک به ئاراسته که پیچه وانه‌ی ده قه که وه پیدە کات و سه رقال ده بیت به به رهه مهینانه وھی ده قیکی تر. (خوشی ده ق شتیکی زور فه رهه نگییه. به رهه می ده ستکردى ره وان بیزان، پیزمان ناسان، زمان ناسان، مامۆستایان، نووسه ران، دایک و باوکان، ئه و به رهه مه هونه ریبه ده سکرده، که م تا زور و ھک گه مه یه ک لاسایی ده کریتھو). (رۆلان بارت، 2011، ل 60). ده ق گله لیکی ئه ده بی بی به دریزایی میز ووی ئه ده بی بی، ده بینین له سه ر بابه تیک گیرساونتھو و شه نوکه ویان کردو و وه و تیشكیان خستوتھ سه ر، به لام هه ریبه که یان به گوشه نیگایه ک له م با به ته روانی ویوانه و هه ریبه که یان خوشی و چیز و جوانی خوّی

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)- ژماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

ژماره‌ی توماری نیوده‌له‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

هه‌بووه، له‌گه‌ل ئمه‌شدا راده‌ی ئه‌م خوشی و چیز و جوانی‌بیهی ده‌قه‌کانیش له يه‌کتر جیان هه‌یانه خوشی و چیزدار و جوانترن، راسته ده‌دق ده‌بیت هه‌لگری تۆوماکی چیز و جوانی بیت، به‌لام له دواجاردا ئه‌وه خوینه‌رانن بریاری يه‌کالایکه‌ره‌وه ده‌دهن له‌مه‌ر راده‌ی چیز و جوانی ده‌قه ئه‌ده‌بییه‌کان، ئه‌مه‌ش گوزارشته له په‌یوه‌ندی و به‌یه‌کداچوونی نیوان ده‌دق له‌گه‌ل يه‌کتر دا، کاریگه‌ری خوینه‌ران به‌سهر ده‌قه‌کانه‌وه.

به‌شی يه‌که‌م / ته‌وه‌ره‌ی دووه‌م:

چه‌مک و پیناسه‌ی خوینه‌ر

به دریزایی میزه‌ووی ئه‌ده‌بناسیی، كه مه‌به‌ست له ئه‌ده‌بناسیی به‌مشبیوه و شیوازه قالبگرتووه‌كه‌ی كه میزه‌ووی ئه‌ده‌بیی و ره‌خنه‌ی ئه‌ده‌بیی و تیوری ئه‌ده‌بیی و دواتر لیستاتیکای ئه‌ده‌بیش هاته پالیانه‌وه، تا نیوه‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی بیسته‌م، كه‌م تا زور باس و خواسیکی ئاوا نه‌بووه كه جهخت له رۆل و پیگه و گرنگ و بايه‌خی خوینه‌ربکات، به چه‌شنیکی ئه‌وتۆ كه شت و بابه‌تیک نه‌بیت به نیوی خوینه‌ره‌وه و، گه‌ر له په‌راویزیش به‌سه‌رکراپت‌هه‌و رۆلیکی ئاواي پیرده‌وا نه‌بینراوه كه شایه‌نی قسه له‌سه‌رکردن و خویندنه‌وه بیت، ئه‌وه‌ی هه‌بووه ده‌قنووس و ده‌دق بووه، هه‌ردووکیان بوونه‌ته مایه‌ی سه‌رنج و تیبینی و هه‌لوه‌سته له‌سه‌رکردن له‌لایه‌ن تیور داریزه‌ر و ره‌خنه‌گر و نووسه‌ر و تویزه‌رانی بواري ئه‌ده‌ب، به‌لام هه‌روه‌ك ئاماژه‌مانپیکرد له نیوه‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی بیسته‌مدا رۆز له دواي رۆز قه‌ل‌هه‌مره‌وی و ده‌سه‌لات و هه‌زمونه‌ی داهینه‌ری ده‌دق و ده‌دقی ئه‌ده‌بیی رهوی له كزی كرد، خوینه‌ر جله‌وی ده‌سه‌لات و هرده‌گریت. (ئه‌و ره‌خنه ئه‌ده‌بییه نوییانه‌ی كه رۆلی خوینه‌ران به‌رزده‌نرخیتن، گوزارشت نین له گوپه‌پانیزیک، به‌لکو خۆی له خۆیدا كۆمەلیک گوپه‌پان ده‌گریت‌هه‌وه و، هه‌روه‌ها پیگه‌یه کی تاک و ته‌نیا نییه، به‌لکو كۆمەل‌هه‌ر پیگه‌یه ک ده‌گریت‌هه‌وه، به‌مانه‌ش پانتاییه‌کی به‌رفراوانی زه‌مبنه‌ی ره‌خنه‌سازی داده‌پوشن) (محمد شبل الكومی، 2008، ص332). كه‌وانه‌ه ئه و میتود و تیوره ره‌خنه‌بییه ئه‌ده‌بییانه‌ی به دواي شکۆی خوینه‌ر دا ده‌گه‌رین، ئه‌م شکۆیه له‌سه‌ر هه‌ژماری

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکاروه له لایهن زانکوی لوینانی فه پهنسی دهرده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق
به رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

داهینه‌ری دهق و دهق‌که‌یه و، هیندنه پیداگری له گرنگی و بایه‌خی خوینه‌ر دهکنه‌وه، که ماوه‌یه‌ک نامینیت‌هه و قسه له باره‌ی داهینه‌ری دهق و، دهق‌هه و بکریت، به‌مهش لاسه‌نگی دیته‌وه ئازاوه و هاوسمنگی نیوان داهینه‌ری دهق و، دهق و، خوینه‌ر نامینیت. هه رووه‌ک چون پیشتر لاسه‌نگ بووه و داهینه‌ری دهق و، دهق ئه‌ده‌بییه‌که سه‌نگیان هه بووه، که چی خوینه‌ر سه‌نگی نه بووه و خراوه‌ته دهروه‌هی هاوکیش‌هه که‌وه. خوینه‌رسالاریش ئه‌وساته وزه و توانا برسنی گهیشته چله و پوپه، که تهوا درک به‌وه کرا خوینه‌ران له توانایان دایه تاکه دهقیکی ئه‌ده‌بیی، به چه‌ندین شیوه و شیواز و ریگه و چه‌شنی تر به‌رهه مبهینن‌هه و. (خوینه‌ر ده‌توانیت به چه‌ند شیوه‌یه‌کی جیواز به‌رهه‌مه ئه‌ده‌بییه‌که وه‌ربگریت، بؤ نمودن ده‌قه‌هه که به‌کاردیت و رهخنی لیده‌گریت، یا پئی سه‌رسام و کاریگه‌رده‌بیت و، یان په‌تیده‌کاته‌وه، یاخود چیز له پووخساری دهق‌که‌وه و هردگریت و، راشه‌کاری بؤ نیواخنه‌که‌ی ده‌کات، بؤیه له کوتایی ئه‌رکه‌که‌یدا ده‌توانیت به‌رهه‌مه ئه‌ده‌بییه‌که به به‌رهه مهینانیکی نویوه وه‌ربگریت، که جیا بیت له به‌رهه مهینه‌ری یه‌که‌می، که مه‌بهمان لئی نووسه‌ری دهق‌که‌که‌یه). (خالد الغریب، 1999، ص 115). بؤ نه‌م مه‌بهمان له جیی خویه‌تی که بلیین: خوینه‌ر له‌هر سوچیکه‌وه له دهق بروانیت و، له هه‌ر پنتیکه و ده‌ستپیکات ئه‌وا ده‌توانیت له به‌رامبهر به‌رهه مهینه‌ری یه‌که‌م که خودی نووسه‌ره‌که‌یه، بیت‌هه به‌رهه مهینه‌ریکی تری جوان و چاکی دهق‌که، له هه‌مانکاتدا ئاستی مه‌عریفی و روش‌بیری دنیابینی خوینه‌ر رولیکی گرنگ ده‌گیریت له چونیه‌تی به‌رهه مهینانه‌وهی دهق‌که‌دا و، ئاراسته‌کردنی دهق به‌رهه پووه‌گهی ئیستاتیکی و هونه‌ریی و بونیاد و مه‌بهمان و چیزداری‌که‌ی. زوریه‌ی تویزه‌ر و رهخنے‌گرانی بواری ئه‌ده‌ب له‌سهر ئه‌وه کۆک و هاواران، که ئه‌وه خوینه‌ران له دواجاردا پیگه و سه‌نگی دهق ئه‌ده‌بییه‌کان ده‌نرخینن. (دیرۆکی به‌رهه‌مه ئه‌ده‌بییه هونه‌ریه‌کان هیندنه به خوینه‌ره‌وه په‌یوه‌سته، هیندنه به نووسه‌ره‌که‌ی په‌یوه‌ست نییه، چونکه به هه‌موو دیدگه و تیپووانیه‌کان تیپه‌رده‌بن، ئه‌مهش گوزارشته له به‌دیهینانی ئالوگۆری ئه‌زمونون جوانیناسانه و سازاندنی گفت‌وگویه‌کی زیندوو له نیوان نه‌وه‌کان، به ره‌تکردن‌هه وه بیت، یاخود

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایهن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی دهرده‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

په‌سه‌ندکردن بیت). (إدریس بلملیح، 2000، ص 11). بهم پیشیه دوای ئه‌وهی ده‌قیکی ئه‌ده‌بیی وه‌شیندرا و بلاوکرايه‌وه له لایهن نووسه‌ره‌که‌یه‌وه، ئه‌وا مافی خاوه‌نداریتی ئه‌م ده‌قه له تاکه‌وه داهینه‌ری ده‌دق بۆ کۆخوینه‌ران ده‌گوازیریته‌وه، خوینه‌ران هه‌موو لایهن و وردہ‌کاریبیه‌کانی ده‌دق به هونه‌ریی و ناهونه‌رییه‌وه، به جوانی و ناریکیبیه‌کانه‌وه و به ئاگایی و نائاگایبیه‌کانیانه‌وه ده‌پشکن و ئاشکرا و شه‌نوکه‌وه ده‌کهن، ئه‌و دال و ئاماژانی که له لایهن داهینه‌ری ده‌قه‌وه ره‌نگریزکراون، له لایهن خوینه‌رانیشه‌وه مه‌دلول و ئاماژه بۆکراوه‌کان ره‌نگریزدہ‌کرین، بیکومان ئه‌م دال و مه‌دلولانه‌ش په‌یوه‌ندی به‌یه‌کداچووی مه‌عريفه و رۆشنبیری و زانست و زانیاری و هزر و ئایدیا جیاجیاکان. ئه‌مه‌ش مانای ئه‌وه ناگه‌یه‌زیت که خوینه‌ر له هاوکیشەی داهینه‌ری ده‌دق، ده‌دق، خوینه‌ران هه‌مووشتیکه و، ئه‌وانی تر هیچ نین، ده‌قه ئه‌ده‌بییه‌کان به ئه‌لقه‌ی گه‌یه‌نه‌ری ده‌قنووس، خوینه‌ران داده‌زین. (لهم رووه‌وه ده‌دق ده‌بیتنه ئامرازیک بۆ ئه‌وهی هه‌م ئه‌ندیشەی ئافه‌ریتنه‌رانی داهینه‌ری ده‌دق و، هه‌م خوینه‌ره‌که‌شی به بردہ‌وامی بسازیت). (راتب الحلاق، 2000، ص 118). ئه‌م بیر و بۆچوونه ئه‌وه‌مان پیده‌لیت: ئه‌و کۆمەل‌هه‌ئه‌ندیشە به‌رفراوانی که ده‌قنووس له چوارچیوهی ده‌قیکی ئه‌ده‌بییدا چنیوونی و راپه‌لیکردوون، خوینه‌ریکی زرنگ ده‌توانیت به وردی له ده‌رورو و ده‌روازه‌ی جیاوازه‌وه سه‌ره داوه ئه‌م ئه‌ندیشانه بدؤزیت‌وه‌وه، بیانکاته هه‌وینی سه‌ركه‌وتني ده‌قه‌که له گه‌لیک رووه‌وه، بینه‌هه‌وه‌کار و پالنهر بۆ کاراکردنی زیتری ده‌قه‌که. بیکومان پرۆسەی خویندنه‌وه‌یه‌ک و چه‌ند خویندنه‌وه‌یه‌کی ده‌قیکی ئه‌ده‌بیی بۆلی له وابه‌سته‌بوونی خوینه‌ر به ده‌قه‌که‌وه هه‌یه. (دیاریکردنی چه‌مکی خوینه‌ر، تۆریکه له و بونیادنانه‌ی که داوا و بانگی خوینه‌ر ده‌کات، که پیویسته تیگه‌یشتني خۆی بۆ ده‌دق هه‌بیت. و اته له ناوه‌وهی خۆیه‌وه بۆ ناوه‌وهی ده‌دق بچیت، به‌مه‌ش خوینه‌ر هه‌ندیکجار په‌ی به کۆمەل‌لیک نهیینی نیو ده‌دق ده‌بات بى ئه‌وهی داهینه‌ری ده‌قه‌که هه‌ستی پیانکرديت. که واته خوینه‌ری ته‌ر ده‌ست و زرنگ ده‌شیت داهینه‌ری ده‌قه‌که و، چوارچیوه‌کانی ده‌قه‌که تیپه‌ریت). (ک.م. نیوتن، 1996، ص 138).

بیکومان گه‌ر خوینه‌ری ده‌قه ئه‌ده‌بییه‌کان، تخوبه‌کانی ده‌قنووس و ده‌دق

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماری توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

تیئنه‌په‌پیتک، له خوینه‌ریکی داهینه‌ره‌وه ده‌بیته خوینه‌ریکی ده‌قکوژ، چونکه یه‌کیک له کاره سه‌ره‌کیکه کانی خوینه‌ری داهینه‌رئه‌وه‌یه ده‌ق له ژیر چنگی داهینه‌ری ده‌ق رزگاربکات و، سروش‌تیکی هه‌مه‌لايه‌نه‌ی گشتگیری به سه‌ر پوویدا والا بکات و، نه‌و چیزه هه‌ستیبانه‌ی که داهینه‌ری ده‌ق له ده‌قه‌که‌یدا ره‌نگریزیکردوون، بیگویریت بو چیزی خوینه‌ران، چیزی خوینه‌رانیش ده‌توانین له‌وه‌دا چربکه‌ینه‌وه پشکداربوونیتیان بو به‌ره‌هه‌مه‌ینانه‌وه‌ی ده‌قیک و، چهندین ده‌قی نه‌ده‌بیی تر. که‌واهه ده‌بیت به ته‌واوه‌تی خۆمان بو نه‌وه ساغبکه‌ینه‌وه به بى بوونی خوینه‌ر، هیچ ده‌قیکی نه‌ده‌بیی بوونه‌که‌ی پیناگات و ناخه‌ملن. (خوینه‌ر یه‌کیکه له و ره‌گهزه هه‌ره گرنگانه‌ی که به‌ره‌هه‌میکی نه‌ده‌بیی داهینه‌رانه پشتراستده‌کاته‌وه و، داهینه‌ری ده‌ق به به‌ردنه‌وامی هه‌ست به بوونی روشناییه‌که‌ی ده‌کات و، خودی خوینه‌ریش مایه‌ی روشناییه بو ده‌ق و داهینه‌ره‌که‌ی). (ناقم عوده خچر، 2001، ص 138). بؤیه نه‌وه روشناییه‌ی خوینه‌ر ده‌بیته مایه‌ی به‌رجا و روونی بو داهینه‌ری ده‌ق و، برسکانه‌وه‌ی ده‌ق نه‌ده‌بییه‌که، نه‌مه‌ش دلخوازی خوینه‌ری داهینه‌ره، که هه‌میشه خولیا نه‌وه ده‌کات ده‌ق کۆمه‌لیک شت و بابه‌تی نوئ و تازه و رچه‌شکینی نه‌وتۆ پیشکه‌ش بکات، که له‌مه‌وبه‌ر نه‌زمون و تاقیکردن‌وه‌ی له‌گه‌لیاندا نه‌بووه و، خوینه‌ری داهینه‌ر مه‌به‌ستیبه‌تی له و ویستگه و قۇناغیکی تردا خۆی نه‌زمون و تاقیکاته‌وه. به واتایه‌کی تر توانا و برس‌ت و هیزی ده‌ق نه‌ده‌بییه‌که، که داهینه‌ری ده‌ق چنیوونی، ده‌بیته هه‌لسه‌نگینه‌ره‌ی را‌دهی توانا و برس‌ت و هیزی خوینه‌ره‌که، گه‌ر خوینه‌ری ده‌ق وزه‌یه‌کی هزریی و مه‌عریفیی و روشنبیریی نه‌بیت و، نه‌توانیت ره‌خنه و را‌فه و لیکدانه‌وه و خویندنه‌وه‌ی تر روووه‌پرووی ده‌ق نه‌ده‌بییه‌که بکاته‌وه، گرنگی و بایه‌خ و رۆل و پیگه‌که‌ی له‌چی دایه؟ بو نه‌م مه‌به‌سته ده‌لیین: بو نه‌وه‌ی ده‌ق نه‌ده‌بییه داهینه‌ره‌کان سه‌نگ و پیزیان بنزخیندریّن، پیویسته خوینه‌رانیک بیان‌خوینن‌وه هه‌ست به بوونی بها و پیگه و پیزی نه‌وه ده‌ق نه‌ده‌بییانه بکه‌ن و، له ئاستی به‌رزی و داهینه‌رانه‌یان را‌بمیّن، نه‌مه‌ش نه‌وه ناگه‌یه‌نیت که ده‌ق‌کان پیروزون و نابیت ده‌ستیان بو بیردریت و له سایه‌ی نه‌م پیروزی‌یه‌ی پیّیان ده‌دریت برازینه‌وه و بوگه‌ن

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاروه له لایهن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی دهرده‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماره‌ی توماری نیوده‌له‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

بین، به‌لکو جوانی و به پیروزکردنی دهقی ئه‌دهبیی له‌مه‌وه هه‌لدنه‌قوولیت که دهقه‌که فرهیی له خویندن‌وه و راشه و لیکدانه‌وه و رهخنه و گفتونگو و به‌ریه‌که و تنى ئه‌رینییانه‌له خوبگریت. چونکه (هه‌ر دهقیکی ئه‌دهبیی کۆمەلیک کۆدی له خویدا هه‌لگرتووه و خوینه‌ریش مه‌بەستییه‌تی به‌هۆی کلیله‌کانه‌وه ئه‌م کۆدانه به هۆشیاری و ئاگایی زۆره‌وه بکات‌وه و والايان بکات، سه‌رله‌نوی بیروکه‌ی تر گه‌لله بکات). (ناهرشبانه، ۲۰۰۲، ص ۸۰). هه‌ر له چوارچیوه‌ی ئه‌م بیروبوچوونه‌دا گه‌ر دهقی ئه‌دهبیی هه‌لگری کۆمەلیک کۆد و راژ و نادیاری بیت و خوینه‌ریش بتوانیت به‌هۆی کلیله‌کانییه‌وه ئه‌م کۆدانه بکات‌وه، لیرده‌دا دهشیت بپرسین: ئه‌ی ئه‌گه‌ر دهقیکی ئه‌دهبیی هه‌لگری کۆمەله مه‌دل‌وول و کۆدیک نه‌بwoo، چی به‌ره‌هم دیت؟ خوینه‌ران ده‌توانن ئه‌م دهقه بخوینن‌وه و که‌رته‌تیک و چه‌ند که‌په‌تیکی تر به‌ره‌هه‌می‌هیئنن‌وه؟ بیکومان و هلامی ئه‌م پرسیارانه و پرسیار گه‌لیکی هاوشیوه‌ی ئه‌مانه دلخوشکه‌رین، له‌به‌رئه‌وهی دهقی ئه‌دهبیی به بى کۆدی مه‌عریفی و جوانی و هونه‌ری و واتایی و زمانی ... هتد، خوینه‌ریکی بى توانا و خه‌والو و گوشه‌گیر و بى بزاوت به‌ره‌هه‌مدیئنیت. بۆیه (دهق نموونه‌ییه‌کان، له‌توانایان دانییه ته‌نها به لایه‌نیک پنـتـی به يـهـکـگـهـيـشـتـنـيـ بـۆـ دـهـوـرـوـبـهـرـهـکـهـيـ تـهـوـاـوـبـكـاتـ، بهـلـکـوـ بـهـ بـوـنـیـادـیـ دـهـقـهـکـهـ وـ بـوـنـیـادـیـ کـرـدـهـبـیـ خـوـینـهـرـ پـنـتـیـ بـهـ يـهـکـگـهـيـشـتـنـ تـهـوـاـوـ دـهـقـ). (صلاح فچل، ۲۰۰۲، ص ۱۲۳). لیرده‌دا ئاماژه به دهقی نموونه‌یی کراوه، بۆ ئه‌م مه‌بەسته ئه‌و کاته دهق نموونه‌یی ده‌بیت گه‌ر خوینه‌ری له خویدا کۆکرده‌وه، کۆکردن‌وهی خوینه‌رانیش له دهوری دهقیکدا ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که مانا بعونی هه‌بیت و سه‌رله‌نوی زمان و که‌رسته و ئاسته‌کانی له‌لایهن خوینه‌رانه‌وه به‌ره‌هه‌مدھەپنرین، راسته ئه‌م مانا و زمانه له دهقه ئه‌دهبییه نموونه‌ییه‌که‌وه سه‌رچاوه‌یان گرت‌ووه، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا له يه‌کتر جیان و ماوه‌ی نیوانیان به راده‌یه‌کی زۆره، چونکه ئاشکرایه له چوارچیوه و کاتی خویندن‌وهی دهقی ئه‌دهبییدا پانتایی ماناکان و زمان به‌رفراوان دهبن. دهشیت پرسیاری ئه‌وه بکه‌ین بعون و ئاماده‌یی دهقیکی ئه‌دهبیی، مايه‌ی له يه‌کتر دابرین و ترازانی داهیئن‌ری دهق، دهق، خوینه‌ری؟ ياخود به پیچه‌وانه‌وه ده‌بیتنه خالی به يه‌کتر بەستن‌وه و شه‌تە‌کدانیان، خوینه‌ری

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

زیرهک و کارا دهیه‌ویت له چوارچیوهی ده‌قیکی ئه‌ده‌بییدا خۆی بیینیته‌وه و بوونی خۆی بسه‌لمیینیت؟
یاخود خۆی ون بکات و بوون و ئاماده‌بی نه‌میینیت؟ ئایا ئه و کاته‌ی خوینه‌ر ده‌قیکی ئه‌ده‌بیی
حازربه‌ده‌ستی له ژیرده‌ست دایه، هه‌ر دهیه‌ویت بییته به‌کاره‌یینه‌ری ده‌قه‌که؟ یاخود به‌پیچه‌وانه‌وه
خوینه‌ر له ریی خویندنه‌وه و لیکدانه‌وه و رەخنه و راھه‌ی ئه‌ده‌بییه‌وه بییته به‌رهه‌مهینه‌ری ده‌قی
ئه‌ده‌بیی؟ بیگومان ئه‌م پرسیارانه و پرسیارگه‌لیکی پووبه‌پووی خوینه‌ری ده‌قی ئه‌ده‌بیی
ده‌کرینه‌وه، به‌لام (خوینه‌ر، به‌ته‌واوه‌تی گوزارشت له بوونی خۆی ده‌کات، هه‌موو خویندنه‌وه‌هیه‌ک
له‌خوده‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت و ده‌ردنه‌چیت). (رولان بارت، ۱۹۹۳، ص ۹۳). ده‌قی ئه‌ده‌بیی له
چرکه‌ساته يه‌که‌مینه‌کانی بوونیدا، ته‌نیا له جه‌سته‌یه‌ک ده‌چیت و هیچی تر نا، هه‌رچه‌نده له‌لایه‌ن
داهینه‌ری ده‌ق زۆرترين هه‌ولدراوه له ناو ئه‌م جه‌سته‌یه‌شدا، گیانه‌که‌شی بوونی هه‌بیت، به‌لام ئه‌م
خوینه‌ر گیانیکی راسته‌قینه به نیو ئه‌م جه‌سته‌دا ده‌کات، له هه‌مانکاتدا ئه‌وه خوینه‌رانن ئه‌م
جه‌سته‌یه پاش ئه‌وه‌ی گیانی تیدا سازینراوه، چه‌ندین جه‌سته و گیانی تر بھیننه ئاراوه. (به هۆی
ده‌ق‌وه په‌یوه‌ندییه‌کی ناویزابوون ده‌سازیت له نیوان ده‌قنووس و خوینه‌ره‌وه، له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا
جه‌سته‌ش بوونی هه‌یه و، له ئه‌نجامیشدا چیزی لیده‌که‌ویت‌وه). (رولان بارت، ۱۹۹۳، ص ۵۴). که‌واته
ده‌ق‌گه‌لیکی ئه‌ده‌بیی هه‌لگری بنه‌ماکانی جوانی و خوشی و چیزدارین، به‌لام گه‌ر خوینه‌ریکی چالاک
و خاوهن جموجۇلى مەعریفیی و لیوه‌شاوه نه‌بیت بۇ پرۆسەی خویندنه‌وه‌که، ئه‌سته‌مە ئه‌م بنه‌مايانه
به ئاسانی به دیاربکه‌ون و خۆیان بنوین، خوینه‌ر له‌م ساته‌دا دۆزه‌ره‌وه و، له هه‌مانکاتدا بونیادن‌هه‌ری
ئه‌م بنه‌مايانه‌ی جوانی و خوشی و چیزی ده‌قن.

بەشى دووه‌م / ته‌وه‌رەی يه‌کەم:

كارلیک و سازبۇونى ده‌ق و خوینه‌ر

بیگومان ئه‌وه په‌یوه‌ندییه‌ی له نیوان ده‌ق و خوینه‌ر دایه، پرسیکی ئه‌ده‌بیی و پوشنبیریی و هونه‌ریی
و هزرییه، هه‌ر بۆیه داهینه‌ری ده‌قی ئه‌ده‌بیی گرنگی و بایه‌خیکی زۆری پىددەرات و، له ریی ده‌ق‌وه

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکاراوه له لایه ن زانکوی لوینانی فه پهنسی دهرده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق

بهرگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زمارهی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

دهیه ویت رووه و خوینه ره نگاوبنیت، ئاشکرايیه کارلیک و سازبونی دهق و خوینه ره هر خوی ل دهق و خوینه ردا نابینیته و، به لکو ئەم کارلیک و سازبونه له راستیدا دوانیی نیبیه که دهق و خوینه ره خو بگریت و، پرسه که په یوهندیبیه کی توندو توّلی سیبینه بیه، نیوانی داهینه ری دهق و، دهق و، خوینه ره خو ده گریت. ئەم سیبینه بیه ئەوکاته بهر و ئەنجامیکی بىن ویبیه ده بیت، که هاوئاستی و هاوکوفی داهینه ری دهق و، دهق و، خوینه ره کۆبکاته و، داهینه ریکی مەزن، ده قیکی سەلار و سەنگی دەننووسیت، بیگومان گەر داهینه ری دهق و ده قە کە ئەم نرخ و به ھایه يان ھەبیت، ئەوا پیویستی بە خوینه ریکی تواندار و به ھەند ھەیه، بۆ ئەوهی مافی تەواو بە ده قە کە بدات.(داھینه ر، ئامانجی ئەوهیه لە ژیر رۆشنايی داهیناندا، ده قیکی رۆمان، يا دراما، ياخود سینه مايی بنووسیت، تاوه کو لە يەك کاتدا ھەم خوی و، ھەم خوینه رەکەش لەم خولیا و ئارەزووھ تىر بىن، بەمەش داهینه ری دهق ده بیتە خوینه ر، خوینه ریش ده بیتە داهینه ری دهق، لېرەدا ھەست بە جۆریک لە يەکبۇون دەکەبىن لە نیوان داهینه ری دهق و، خوینه ری دهق (شاكرعبدالحميد 2001، ص 359). بەم پیو DANKE کردە داهینان، داهینه ری دهق و، خوینه رەکەی کۆدەکاتھ و، نووسەری دهقى ئەدەبى مەبەستىيەتى ده قیکی داهینه رانە بچنیت و بنووسیت، لەلاشەوھ خوینه ر بە هوی کردە خویندە و و بە مانا بەرفراوانەکەی، ده قە کە دەکاتھ ئامانج بە مەبەستى ئەوهی داهینان بخاتە و، هاوتاى داهینانى ده قە کە بکە ویتە و و بوهستیت، ده قى داهینه رانە ویلە بە دواى شت و بابهتى نوئ و کاریگەر کە لە پیشتردا بۇونى بەمشیوھیه نەبووه و، پەھی بە کۆمەلیک راز و پەنهان بەریت کە ھیچ ده قیکی تر لەمە و پیش بەی بینە بردوون، بە ھەر شپوھ و شپواز و پېگەيەك بیت و تا بۆی بکریت خوی دەبۈورىت لە جووینە و و سوانە و و لاسايىكىردنە و و کويىرانە، ويستگە و قۇناغە كانى پیشتر جىدەھىلەت و، لە ويستگە و قۇناغىيکى نويىدا دەگىرىسىتە و و داهینانى ده قى ئەدەبى زىاتر زادەي ئەندىشە نووسەرە کە يەتى بە بەراورد لە گەل ئاوه زىدا، كەچى داهینانى خوینە زىاتر زادەي ئاوه زە بە بەراورد لە گەل ئەندىشە كەيدا.(خوینه ر کارا و چالاکىکى رەسەنە لەنیو ئەزمۇونە جىاوازە كانى

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکاراوه له لایهن زانکوی لوینانی فه پهنسی ده رده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق
به رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماره توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

داهیناندا، دیالکتیکیبیه‌تی نیوان نووسه‌ری دهق و، خوینه‌ره‌کهی ئهسته‌مه به لایه‌کدا بشکیته‌وه و
یه کیکیان به رامبه‌ر ئه ویتریان بیه‌زیت و بکه‌ویت). (عبده بلج، ۲۰۰۵، ص ۷۷). که واته داهینه‌ری دهق
و، دهق و، خوینه‌ر به دیاریکراویش دهق و خوینه‌ر په‌گزی ئه‌رینی و کاریگه‌رن، هه‌ریه‌که‌یان کاری
خوی دهکات و، روپلیان ده‌بیت له بونیادنان و چه‌که‌ره‌کردن و به‌ره و پیشبردنی بوار و دنیا
ئه‌ده‌بیدا، بیگومان به له دهستان و نه‌مانی یه کیکیان ئه‌ده‌بناسیی پاشا گه‌ردان و سه‌رگه‌ردا‌نبوون به
خویه‌وه ده‌بینیت و، روو له تیکچوون و له نیوچوون دهکات. ئه‌و درز و کله‌لین و بوشاییانه‌ی نیو دهقی
ئه‌ده‌بی، که دیارینه‌کراون و بونیان هه‌یه و تا پاده‌یه کی زور به په‌نهانی داندراون له لایه‌ن داهینه‌ری
دهق‌وه، له نیوان دهق و خوینه‌ردا کاریگه‌ری و کاریگه‌ربوون ده‌سازین، هه‌روه‌ها و کو کار
و په‌رچه‌کردار وان. (بیونی کله‌لین و درز له نیو ده‌قدا، پیگره له به‌ردهم گونجاوییه کی ته‌واو و بیکیماسی
له نیوان دهق و خوینه‌ردا، پرپرسه‌ی پرکردن‌وه‌ی ئه‌و کله‌لین و درزانه‌ی دهق‌ه‌اوکاته له‌گه‌ل پرپرسه‌ی
خویندنه‌وه، بیگومان پرکردن‌وه‌ی ئه‌و کله‌لین و درزانه‌ش له لایه‌ش خوینه‌ره‌وه پیویستییه کی
به‌رده‌وامبوون و به‌ره‌هه‌مه‌ینانه‌وه‌ی دهق، که ناکریت نکولی لیکریت، چونکه هاندھ و پالنھ‌ری کرده‌ی
پیکه‌اته‌ی هزرین). (میجان الرویلی و مسعود‌البازعی، ۱۹۹۸، ص ۱۹۵). به واتایه‌کی تر نووسه‌ری دهق
هه‌رگیز ئاماذه‌نییه و نایه‌ویت، لایه‌نه جوانی‌یه کانی نیو دهق‌کهی به ناشیرینیتی و ناریکی خویان
بنویتیت و، به مشیوه‌یه خراپه بکه‌ونه‌وه، بؤیه سه‌رجه‌م دهروو و ئاستانه‌کانی دهق‌که به رووی
خوینه‌راندا کراوه و والا ناکات و، هه‌روه‌ها هه‌موو درز و سپاییه‌کانی نیو دهق‌که پرناکات و په‌شیان
ناکات. که باس له کارلیک و سازیوونی دهق و خوینه‌ر ده‌کریت، چ داهینه‌ری دهق و، چ خوینه‌ره‌که‌شی
قارچکئاسا هه‌لن‌هه‌توقیوون، به‌لکو (نزیکبوونه‌وه‌ی خوینه‌ر له ده‌قدا و ادهکات ئه‌زموونه‌کهی ده‌وله‌مه‌ند
بیت و، هه‌روه‌ها پانتایی هه‌لچوون و هه‌سته‌کانی زیاتر ده‌بیت، بؤیه هه‌ر خوینه‌ر شتگه‌لیک به دهق
نابه‌خشیت، به‌لکو ده‌قیش شتگه‌لیک به خوینه‌ر ده‌به‌خشیت، که له پیشتردا درکی پینه‌کردوه و
نه‌یزانیووه). (فایزالدایه، ۱۹۹۹، ص ۹) به واتایه‌کی تر ئه‌و په‌یوه‌ندییه‌ی له نیوان دهق و خوینه‌ر دایه

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاراوه له لایهن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی دهرده‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)- ژماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print) ژماره‌ی توماری نیودله‌تی:

له باره‌ی سوود و که‌لک و چیز و مه‌عريفه و بواری پوشنبیری تر راسته‌وانه له نیوانیاندا ده‌گوپیت، خاله ئه‌رینیبیه کانی یه‌کیکیان، به ئه‌رینی ده‌شکیتنه و به سه‌ر ئه‌ویتریان. زوریه‌ی ره‌خنه‌گر و تویزه‌ر و تیوردار پیزه‌رانی بواری ئه‌دهب به گشتی و، دهقی ئه‌دهبی به تاییه‌تی و دیاریکراوی، پیانیانوایه بونی خوینه‌ر هاوکات نیبیه له‌گه‌ل ته‌واو بون و کوتاییه‌اتنی پرپوشه‌ی نووسینی ده‌قه‌که، به‌لکو بونی خوینه‌ر هاوکاته له‌گه‌ل ده‌ستپیکردن و وشه یه‌که‌مینه کانی ده‌دق، که له لایهن داهینه‌ری ده‌قه‌و ده‌که‌ونه به‌رن‌هشته‌ری خامه. که‌واته (بیچگه له خوینه‌ری راسته‌قینه، که له دوای داهینانی ده‌قه‌که و، خویندنه‌وهی ده‌قه‌که پولیکی بونیادن‌هرانه ده‌بینیت، به‌ر له‌مه خوینه‌ر ئاما‌ده‌بی و بونی هه‌یه و، داهینه‌ری ده‌قیش هه‌میش له چوارچیوه‌ی نووسینی ده‌قه‌که‌یدا ره‌چاوه ده‌کات و له‌زهینی دایه و، له پی‌خوینه‌ریکی ئاواشدا دهقی ئه‌دهبی هونه‌ریانه‌تر خوی ده‌نوینیت). (إیناس عیاگ، 2001، ص 405) بیکومان ده‌کری ته‌مه‌نی بونی خوینه‌ر له چوارچیوه‌ی ده‌قیکی ئه‌دهبی‌یدا به‌رده و قوولایی به‌رین، چونکه ئاشکرایه له سوژه و هزر و ئه‌ندیشەی نووسه‌ری ده‌قدا، خوینه‌ر له و چرکه‌ساته‌وه بونی هه‌یه که له میشک و بیر و نه‌ندیشەی خویدا پرپوژه و بمنامه‌ی ده‌قیکی ئه‌دهبی‌سی دینیت و دهیبات و تاوتوبی ده‌کات له‌گه‌ل خودی خویدا و، وا دینیت به‌رچاوه خوی که ده‌قه‌که‌ی نووسیه‌وه و هاته ئاراوه و خوینه‌ریش روومالی ده‌کات. بیکومان گرنگی و بایه‌خدان به رول و پیگه‌ی خوینه‌ر له ئه‌دهبنا‌سی‌یدا به خالیکی و هرچه‌رخانی ئه‌م بواره داده‌نریت، چونکه ئه و رول و پیگه‌یه‌ی خوینه‌ر واکرد گوپانی به‌رچاوه سه‌ر چه‌مکه کانی تیوری ئه‌دهبی و، ره‌خنه‌ی ئه‌دهبی و، میژووی ئه‌دهبی و، ستاتیکای ئه‌دهبی داییت و، ئه‌م چه‌مکانه له‌مه به دواوه به شیوه‌یه‌کی تر و به‌پیش خویان نه‌چوو، خویان مانیفیست بکه‌ن، چونکه له دووتوبی ئه‌م چه‌مکانه‌دا خوینه‌ر رول و پیگه‌ی نه‌بووه، ئه‌وهی هه‌بووه و لای لیکراوه‌ته‌وه و بایه‌خی پیدراوه له سه‌رده‌میکی زوودا داهینه‌ری ده‌دق و، له سه‌رده‌میکی تری دوای ئه‌مه ده‌دق بونه. که‌واته (ده‌قه‌کانی ئه‌دهبی‌تنه‌نیا له به‌رهه‌مهینانی ئه‌دیب و شاعیرانه‌وه نین، به‌لکو خوینه‌ر ایش به‌رهه‌مهینه‌رن). (محمد مبارک، 1999، ص 14).

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماری توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

بۆ دهقى ئەدەبى بە تاييەتى و،ئەدەبناسىي بە شىپوھ گشتىيەكەي گەرييرايەوە،كە له مەھ و پېشتردا لېيسەندرابوو و لېيزەوتکرابوو،بە چەشىيەك دەقى ئەدەبى بە تاك جەمسەرىيەوە،ئەم تاك جەمسەرىيەش يالە نووسەرى دەق خۆي دەنواند،يابان لە دەقەكە خۆي دەدۆزىيەوە،دەقى ئەدەبى بە بىن بۇونى خويىنەرىيکى چالاڭ و زرنگ،لە جەستەيەكى سارد و سې دەچىت،هەنگاوه‌كانىشى رۇوه و نەمان و مردنە،بەلام بە بۇونى خويىنەر دەقى ئەدەبى گىانىيکى زىندىوو لە خۆ دەگرىت،كە لېوانلىوھ له وزە و گەرم و گورپى. (دەق هيچ بۇونىيکى نىيە،تەنبا بە بۇونى خويىنەوە نەبىت،بۇونى راستەقينەيى دەق دواي پرۆسەى خويىنەوە دەستپىيەدەكتات). (فېرناندەحالىن و فرانك شویرفېيچن و مېشىلاۋاتان 1998،ص75). بۆيە هەر لە بەر ئەم ھۆكارە سەرەكىيە چەندىن ھۆكارى تر رۆل و پېيگەي خويىنە دەبىتتە چەقى قورسايى تىپامان و توپىزىنەوە و تىپور و رەخنە و سەرەنچە ئەدەبىيەكان بارى له نگى ئەم بابەت و بوارە ئەدەبىيانە بە هوئى بايەخدان بە خويىنەرەوە ھاوسەنگى بە خۆيەوە دەبىنەت. دەشىت بلىيەن: دەقى ئەدەبى پرۆزەيەكە كار لە سەر خويىنەر دەكتات بۆ ئەوهى رۇوبەرۇوی داراپىي و دوودلى و دلەراوکى و پرسىيار و گومان و جولاندى و ورووزاندى بکاتەوە،هەندىكىجار دەقە ئەدەبىيەكان سەبارەت بە هەندىك خويىنەرەوە دەبنە مايەي تاقەتپرووکاندى و رەويىنەوە خويىنەر لە پرۆسەى خويىنەوە ئەدەبىيەكەي،ئەمەش لە مەھوھ سەرچاوه دەگرىت و،بىانوو خويىنەر بۆ ئەمە ئەوهىيە كە ناتوانىت وە كو پىّوپىست لە دەقەكە تىيىگات و رۇومال و شەنوكەي بکات،بەلام پىّوپىستە بەر لە وهى خويىنەر ئەم بىانووھ بىيىتەوە پرسىيار و گومان لە خودى خۆي و ئاستە رۇشنبىرلىي و زانىنېيەكەي بکات. (كاتىپك خويىنەر ئاستى مەعرىفييى بەرزىدەكاتەوە بۆ ئاستى دەقە ئەدەبىيە جياوازەكان،ئەوا بىيگومان سەنگى خۆي دەدۆزىتەوە و پېيگەكەي قايمىرەدەكتات لە پەيوەندى نیوان نوسمەر و دەق و وەرگەكەي،بەمەش ھەزمۇونى نووسەر و دەق كاڭ دەكاتەوە و،ناكەوپىتە ژىربارى قورسپانەوە). (إيقانكوس حوسىيە و مارىيە بۈپۈبلو، 2002، ص120). كەواتە كارلىك و سازبۇونى دەق و خويىنەر ئەو كاتە ئەنجامدار دەبىت،كە خويىنەر ئاستى خۆي لە گەلېك رۇو و لقى مەعرىفييەوە

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زناره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

به‌رزبکاته‌وه بـ ئاستى ژوورووی ده‌قه‌که، ياخود هه‌ر هيچ نه‌بیت، ئاسته‌که‌ی هاوتا بکاته‌وه له‌گه‌ل ده‌قه‌که‌دا، به‌مهش هاوكىشەی نووسه‌ری ده‌دق و ده‌دق، خويئن‌هه‌ر هاوسه‌نگى به‌خويي‌وه ده‌بىنیت. به درىزايى ديرۆكى رېباز و مىتۆد و پەخنه و توپىزىن‌هه‌ر ئەدەبىيەكان خويئن‌هه‌ر به دوو چەشن خۆى ده‌نوپىنیت و رۇل ده‌گىرىت لە سەردهمى رابردوودا كە ماوه‌که‌ی لەسەرەتاوه ده‌ستپىدەكات تاوه‌کو ناوه‌پاستى سەدھى بىستەم، خويئن‌هه‌ر باس و خواس و بابه‌تىك نىيەن ھەلۇھستەي لەسەربىكىت و رۇل و دەسەلات و دەسەلاتى مەعرىفيي و هزريي و داهىنانى ھەبىت، كەچى لەمە به دواوه رۇل و دەسەلات و ھەزموونى خويئن‌هه‌نگاوه بـ ھەنگاوه سەلار و سەنگىنتر ده‌بىت، لە به‌رامبەر ئەمەدا رۇل و ھەزموونى داهىنەری ده‌دق و ده‌قه‌که‌ی لە پاشەكشىدا ده‌بىت. واتە لە رۆزگار و رابردوویەكى دوور و و لە رۆزگار و رابردوویەكى نزىكىشىدا (خويئن‌هه‌ر نه ده‌گەيشتە ئە و ئاستەي كە كارلىك لە‌گه‌ل ده‌دق و داهىنەرەكەي بکات و بىييته پىشكدارىكى راستەقينه لە بونىادنائى بەرهەمى ئەدەبىيدا، بەلام ئەم تىپروانىنە لەمەر خويئن‌هه‌ر گۆرانى بەسەرداهاات بـ چەشنىك گەر لە رابردوودا ده‌دق و داهىنەرەكەي دەسەلاتيان بەسەر خويئن‌هه‌ردا بشكابووايە، نەوا لە ئىستادا خويئن‌هه‌ر دەسەلاتى بەسەر ئەمانەدا دەشكىت، هەتا بتوانىت ده‌قه‌که بخاتە چوارچىوهى دنيابىننیيەكەي خۆى و بەشدارىت لە تەواوکردنى ئەوهى لە نىيۇ دەقدا بۇون و ئامادەيى نىيەن). موسى سامح رياجىه، 1996، ص 99. واتە دنياى ده‌دق و نووسه‌رەكەي تا راپدەيەك پەنهان و لىيل و تەمومز و ئالۋىساوه، ئەوهى رۇوناڭى ده‌کاته‌وه و دەپرىسىكىننیيەوه و چىزدارى دەکات، دنيابىننى و قسە و لىدوان و لېكدانه‌وه و راپە و پرسىيار و گومانەكانى خويئن‌هه‌ر لە ھەمبەر ده‌دق و جىيەستى نووسه‌رەكەي لەم چوارچىوهى بەدا، بـ ئەم مەبەستە دەتوانىن بلېيىن: ده‌قه‌كان ھەلگرى هيچ مانايەك نىن و تەنانەت بۇونىشيان نايىت گەر خويئن‌هه‌ران ماناييان پىنەدهن و نەيانھىن بۇونەوه، بەم چەشنه‌ش رەوايەتى ده‌دق و دەقبۇون، راستە و خۆ بـ خويئن‌هه‌ر دەندە.

بەشى دووهم / تەوهەرە دووهم:

پراكتىزەكىدىنى پىنگەي خويئن‌هه‌ر لە رۇمانى (ناوى ئەم تىكستە بنى)سى عەبدوللا سەراج دا.

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ناونیشانی دهقی ئه‌ده‌بیی و هک لایه‌نیکی هونه‌ریی و، دواتر و هک لایه‌نه‌که‌ی ترى دهق که خۆی له مانا و
مه‌دلول و نیواخن ده‌بینیت‌هه و، رۆماننووس هه‌رزوو له يه‌که‌م چرکه‌ساتی به‌ریه‌که‌وتنی دیدی خوینه‌ر
و ده‌قه‌که، مه‌به‌ستی بوجه ئه‌مه له گووته و تیوره‌وه بکاته کار و پراکتیک، بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ش ئه‌م
ناونیشانه (ناوی لهم تیکسته بنی) بۆ ده‌قه‌که هه‌لده‌بئیریت، بیگومان لهم ناونیشانه‌دا گوتاری
ده‌قنووس و دهق راسته‌و خۆ ئاپاسته‌ی خوینه‌ر ده‌کریت و، که‌م‌ندکیشی نیو هاوکیشەی
(ده‌قنووس، دهق، خوینه‌ر) ده‌کریت. بیگومان رۆماننووس له ریی ئه‌م ناونیشانه‌وه خۆی بۆ گرنگی و
بايه‌خی رۆلی خوینه‌ر له داهینانی ده‌قیکی ئه‌ده‌بییدا يه‌کلاکردوت‌هه و، له هه‌مانکاتدا کاریگه‌ری
خوینه‌ری به‌سدر دهقی ئه‌ده‌بییدا له جیاتی ئه‌وهی له ده‌ره‌وهی ده‌قدا بمیئنیت‌هه و، هه‌مانکاتدا کاریگه‌ری
ریچکه‌یه‌ی شکاندووه و، خودی خوینه‌ر له نیوه‌وهی ده‌قدا بوجونی ته‌واوی هه‌بیه و، ئه‌و کاریگه‌ری‌بیه‌ی
هه‌ر له چوارچیوه‌ی پرۆسەی خویندنه‌وهدا نه‌ماوه‌ت‌هه و، به‌لکو سه‌ریکشاوه بۆ پرۆسەی نووسینیش، له
دواجاردا رۆلی خوینه‌ر له داهینانی ده‌قیکی ئه‌ده‌بیی به‌هه‌ند و هرگیراوه. سه‌ره‌رای ئه‌مانه که
باسمانکردن، رۆماننووس به چه‌شنبیکی تر و به ده‌نگ و ره‌نگیکی جیاوازتر له‌مه‌ی پیش‌و خودی خوینه‌ر
ده‌دوینیت، ئه‌ویش له ریی که‌ره‌سته و ئامرازه‌کانی زمان نا، به‌لکو له ریی زمانی ره‌نگ و وینه و
ھیلکاری، بیگومان ئه‌مه‌ش جوئیکی تره له هه‌ستکردن به سه‌نگ و قورساي خوینه‌ر له چوئیه‌تی
هاوسه‌نگردنی هاوکیشەی (ده‌قنووس، دهق، خوینه‌ر) دا و، رۆلی پر ئه‌رك و بايه‌خی خوینه‌ر له
پرۆسەی داهینانی به‌ره‌هه‌می ئه‌ده‌بییدا به ئاپاسته‌یه‌کی باهه‌تیيانه. که‌واته رۆماننووس هه‌ر زمان و
که‌په‌سته و ئامرازه‌کانی به‌کارنه‌هیناوه بۆ ئه‌وهی رۆلی خوینه‌رمان بۆ ئاشکرا و روون بکاته‌وه، ئه‌و
توانیوویه‌تی به هۆی وینه و ھیلکاری (ناوله‌پ و په‌نجه‌کان) ھوھ که به‌ره‌نگیکی مۆری تۆخ له‌سدر
به‌رگی پیش‌و هه‌ی رۆمانه‌که نه‌خشیندراون، له پال ناسنامه‌ی ده‌قنووس، ناسنامه‌یه‌کی تر ئاشکرابکات،
که ئه‌ویش گوزارشته له ناسنامه‌ی خوینه‌ر، ياخود خوینه‌ران، واته ناسنامه‌ی ئه‌و سی داهینه‌ری دهق
و، ئه‌وان سی خوینه‌ری دهق، ناسنامه‌یه‌کی راسته‌قینه‌ی دهق دیئننه ئاراوه و دهیسازیین، بیگومان ئه‌م

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ناسنامه‌یه‌ش، که به مجوره هاتبیته بونوه‌وه، ساخته‌کردن و کالکردن‌وه‌ی گه‌لیک ئه‌سته‌مه و کاریکی مه‌حاله، چونکه داهینه‌ری دهق له لایه‌ک و خوینه‌ری دهق له لایه‌کی تر، نه‌ک هه‌ر جی‌ی په‌نجه‌کانیان به سه‌ر دهق‌که‌وه دیاره، به‌لکو ناو له‌پی دهستیشیان شوینه‌وار به‌سه‌ر دهق‌که‌وه جیده‌هیلن. رؤمانووس پی‌یوایه ناکریت هه‌ر چه‌مکی (خوینه‌ر، له خویندنه‌وه‌دا چر و کورت بکریت‌وه، به‌لکو خوینه‌ر ئه و که‌سه‌یه که به يه‌که‌یه‌که‌ی هه‌سته جیاکانی درک به شت و کار و به‌رهه‌مه هونه‌رییه‌کان ده‌کات جا له هه‌ر بواریکدا بیت. (ژیانه‌که‌مان تزی جووله و، ره‌نگ و مؤسیقايه. ئه‌مم له پیشانگه‌ی هونه‌رکاری سه‌رشیت (پیکاپوره‌هونین)) بۆ ده‌رکه‌وت له ده‌فت‌ره‌که‌یدا تی‌بینی خۆم بۆ نوووسی) (ناوی له تیکسته بنی، ل 20). که‌وانه لیره‌دا ده‌توانین دیدگه و بیرکردن‌وه‌مان بۆ چه‌مکی خوینه‌ر فراوان و بلاوتربکه‌ین، به‌مه‌ش له جیاتی به‌کاره‌ینانی چه‌مکی خوینه‌ر، چه‌مکی و هرگر به‌کاری‌ینین، به و پی‌ودانگه‌ی ده‌توانین ل ری‌ی هه‌سته‌کانه‌وه چیزی جیا‌جیا له به‌رهه‌مه هونه‌رییه‌کانداوه‌رگرین، و له بی‌بنه‌ره‌وه ببین به بی‌سه‌ر و به پی‌چه‌وانه‌وه‌شه‌وه. ده‌قنووس سه‌ر‌پای ئه‌وه‌ی له ری‌ی ده‌قیکی ئه‌ده‌بی‌ی و هک رؤمانه‌وه له‌سه‌ر چه‌مکی خوینه‌ر ده‌وه‌ستیت، له هه‌مانکاتدا چه‌مکی ره‌خنه‌گریش دینیت‌هه نیو پانتایی دهق و، به هه‌مان شیواز و وینه هه‌لۆه‌سته‌ی له‌سه‌ر ده‌کات.

((ابو؟!)). ((رووی ئه و (بۆ) يه له خوت بکه)). ((جامنیش ئاراسته‌ی ره‌خنه‌گرانی ده‌که‌م)). ((که‌وانا بووه گیزخواردنی ناو بازنه‌که‌ا)). ((ئه‌دی ئه‌رکی ره‌خنه‌گر چییه؟!)). ((ئه‌گه‌ر بونوی خۆی سه‌پاند ئه‌وسا دوو په‌یف و نیوه‌ی له‌گه‌لدا ده‌که‌م)). ((منیش حه‌واله‌ی دادگه‌ی خوینه‌رانی ده‌که‌م)). (ناوی له تیکسته بنی، ل 27). ئه‌وه‌ی له دوی‌بیدا له بواری ره‌خنه و ره‌خنه‌سازی باس له چه‌مکی و که‌سا‌یه‌تی ره‌خنه‌گر دا ده‌کرا، ئه‌وا له ئه‌مرۆدا خوینه‌ر به چه‌شنیک له چه‌شنه‌کان خودی ئه‌وه‌ه ره‌خنه‌گرده دوینییه، به تی‌پروانین و دنیا‌بینی و بیرکردن‌وه‌یه‌کی نویوه. بۆیه ده‌توانین بلیین: ره‌خنه‌گر له هه‌مانکاتدا خوینه‌ریکی چاک و چالاکه و، هه‌لبه‌ته خوینه‌ریکی چاک و چالاکیش خودی ره‌خنه‌گر خویه‌تی. ناو و ناولینان له کاره‌کته‌رکانی هه‌ر ده‌قیکی ئه‌ده‌بی که له‌گه‌ل سه‌ر‌پای دهق‌که بی‌ت‌هه و به

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زناره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

کاریکی زه‌حمه‌ت و قورس داده‌نریت، چونکه داهینه‌ری دهق کاتیک ناویک له کاره‌کته‌ریک ده‌نیت که پینناچیت هیچی که‌متر بیت له ناونانی جگه‌ر گوشه‌یهک له‌لایه‌ن دایک و باوک و که‌سه نزیکه‌کانی، چونکه ناونانی کاره‌کته‌ره‌کان له نیو هه‌ر ده‌قیکی ئه‌ده‌بی بیگومان ئاووسه به کۆمەلیک مانا و مه‌دلولله‌وه، بؤه‌م مه‌بسته‌ش ئه و کاته‌ی (عه‌بدوللا سه‌راج) ناو له کاره‌کته‌ریک ده‌نیت ده‌یه‌ویت دلی خوینه‌ر پابگریت و خاترجه‌می بکات. (تابو په‌شید پارچه زه‌وییه‌کی به‌دهم رۆخانه‌وه هه‌بووه به‌تاوسنان ده‌یکرده شاتیی کاله‌ک و شووتی. ئه‌وه له‌هه‌ر دلی تۆی خوینه‌ر ئاوها ناوم برد ده‌نا خه‌لکی په‌مه‌کی ئاوایی ته‌نیا به ئاپو و هیچی تر ناویان). (ناوی لهم تیکسته بنی، ل 29) که‌واته خوینه‌ر لهم رۆمانه‌دا رۆلی ته‌واوی پیدراوه له چۆنیه‌تی بونیادنانی ناواخن و دهراخنی ده‌قەکه‌دا و، به‌شدابوویه‌کی پرۆسەی داهینانی ده‌قیکی ئه‌ده‌بی ده‌کات. رۆماننوس دان به راستییه‌کی حاشا هه‌لنه‌گر ده‌نیت، ئه‌ویش خۆی له ئه‌وه‌دا ده‌بینیت‌هه‌وه که داهینه‌ری دهق و دهق، خوینه‌ری دهق، بونیکن، زۆر ئه‌سته‌مه گه‌ر بمانه‌ویت له یه‌کتريان داپرین، چونکه ئاشکرايه به جياکردن‌هه‌هيان له يه‌کتر، ده‌بیت‌هه‌ناسه سواری و له ئه‌نجامیشدا به مردنی هه‌رسى لایه‌نى هاوكیشەکه کوتاپی دیت. (تکایه ده‌رفه‌تی پرسیارۆکه‌یم بدە، تۆی خوینه‌ر ده‌مت له منی گیپرده‌وه‌نا، چونکه جاروبار ده‌بن رۆله‌کانمان بگۆپین. ئه‌وسای من ده‌بمه ئارام و داوى گیرانه‌وه ده‌گرمه ده‌ست، تۆ و ئارام گویگر ده‌بن، جاري واش تۆی خوینه‌ر بیره ئاراما‌نوه. که‌واتا مال‌مان به‌ش نه‌کردووه ناشیکه‌ین به‌لام؛ جاري بئ ده‌نگ به) (ناوی لهم تیکسته بنی، ل 36). رۆماننوس ته‌واو درک و هه‌ستی به‌وه کردووه مال داه‌شکردن له نیوان داهینه‌ری دهق و دهق، خوینه‌ر دهق، که هه‌رگیز داه‌شیشی ناکات ده‌بیت‌هه‌هۆی مال‌ویرانی و، له باتی ئه‌وه‌ی مال‌یان به‌ربکه‌ویت، ویرانی و نه‌بوونی و هیچیان به‌رده‌که‌ویت، هه‌ر بۆیه رۆماننوس داوای رۆلگۆپین و جیگۆپکیی نیوان داهینه‌ری دهق و، کاره‌کته‌ره‌کانی نیو دهق و، خوینه‌ری دهق ده‌کات و، هه‌ریه‌که‌یان له پنتیکه‌وه له هه‌ولدان بؤ کرده‌ی داهینان و به‌رده‌وامبوونی. سه‌ره‌رای ئالۆزی و تیکچرژا‌وییه‌کانی دهقی ئه‌ده‌بی، خۆی له خۆیدا دهق له جيهازیک

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماری توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ده‌چیت که سه‌رله به‌ری بی‌گیان و بی‌ژیانه، له‌گه‌ل ئه‌مه‌شدا داهینه‌ری ئه‌م چه‌شنیه جیهانه هه‌ولیداوه گیان و ژیانداری بسازینیت، که‌چی هه‌روا ناکام ده‌که‌ویت‌هه‌وه، تا‌ئه و کاته‌ی خوینه‌ر زینده‌بی به‌و جیهانه ده‌دات و ده‌بی‌ژینیت‌هه‌وه و ئاودانی ده‌کاته‌وه و پوشنی ده‌کاته‌وه. بؤیه رۆماننووسیش به‌مشیوه‌یه جه‌خت له پته‌وبونی په‌یوه‌ندی نیوان نووسه‌ر و ده‌ق و خوینه‌ر ده‌کاته‌وه و به گرنگ و بایه‌خه‌وه لیتیده‌روانیت. (ئا ... ئیمه‌ی که‌سیتیی کاغه‌زین، له‌وساوه ژیانمان ده‌ست پی ده‌کات که، توی خوینه‌ر په‌ره‌ی به‌که‌م هه‌لدده‌دیت‌هه‌وه. له ته‌کی منی گیپه‌ره‌وه و ئاراما، سه‌مه‌نده‌رانه زیندوو ده‌بینه‌وه. کوتایی زین و ته‌مه‌نی‌شممان له دوا لایه‌ر دایه). (ناوی له‌م تیکسته بنی، ل 52). هه‌ر بؤیه خوینه‌ر دووباره و سه‌رله‌نوی به‌شیوه و چه‌شنبیکی جیاواز له هی داهینه‌ری ده‌ق رۆلی کارا و چالاکی هه‌بیه له به‌ره‌هه‌مه‌ینانه‌وه‌ی ده‌ق و دواتر پرۆسەی داهینان و به‌رده‌وامبۇونى، له‌گه‌ل ئه‌مانه‌شدا ده‌شیت خوینه‌ریک چه‌ندین ده‌روازه‌ی نادیار و شاراوه‌ی ده‌ق به‌رووی خوینه‌رانی تر دیار و ئاشکرا بکات، به‌مه‌ش ده‌ق رۆزگاری ده‌بیت له چه‌قبه‌ست‌توبویی و به به‌سته‌لله‌کبوونی له نیوان داهینه‌ری ده‌ق و چه‌ند خوینه‌ریک که به‌په‌نجه‌ی ده‌ست ده‌زمیردرین. ئارام، که کاره‌کت‌هه‌ریکی رۆمانی (ناوی له‌م تیکسته بنی) يه، له هه‌مانکاتدا گیپه‌ره‌وه‌شه و پووی ده‌می هه‌م له گیپه‌ره‌وه‌ی تر رۆماننووس و، هه‌م له خوینه‌ریش ده‌کات، به‌مه‌ش کاره‌کت‌هه و گیپه‌ره‌وه‌کانی تریش له پال رۆماننووس له‌گه‌ل خوینه‌ر پی‌دەکەن له يه‌کت‌ر جیا نابن‌وه، لیرەدا کاره‌کت‌هه‌رەکان نوینه‌رایه‌تی داهینه‌ری ده‌ق ناکەن، به‌لکو نوینه‌رایه‌تی راسته‌قینه‌ی ده‌ق ئه‌دەبیه‌که ده‌کەن و، بگرە زۆرجار ریک به پیچه‌وانه‌ی بیرکردن‌وه‌کانی داهینه‌ری ده‌ق‌که بیردەکه نه‌وه و بپیارده‌دهن. (ئارام، رپووی له ناخی خۆی کرد، گەمزانیک ھەن. رەخنە له رپووتایه‌تی هونه‌ر ده‌گرن! گوايا خەلاعه‌تە و په‌ردەی شەرەف ده‌پروووشیئى!! ده تو وچان بگرە و بیرت بۆ خراپه‌کانی نه‌چیت. ئه‌لبه‌تە رپوو ده‌می له توی خوینه‌ر و منی گیپه‌ره‌وه‌ش بیوو). (ناوی له‌م تیکسته بنی، ل 78). خوینه‌ری ئه‌م رۆمانه تتووشی تیرامان و کوپری و چاوه‌پوانه‌کراویی و سه‌رسامیی ده‌بیت‌هه‌وه، به‌هۆی ئه‌وه‌ی به‌ره‌هه‌مه‌ینه‌ری ده‌ق و به‌ره‌هه‌مه‌ینه‌رە‌وه‌ی ده‌ق له تایه‌ک دان

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیوده‌له‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

و، بهره‌هه‌مه‌پنراوه‌کان کاره‌کته‌ره‌کانی دهق، له تایه‌کی ترى ته‌رازووه‌که دان و دهیانه‌ویت جووه‌ه
هاوسه‌نگیه‌ک دروست بکهن و، دواتریش ئه‌م هاوسه‌نگیه‌ب پاریزون، بیگومان ئه‌م‌هش مایه‌ی
زه‌مینه‌سازیه‌ب، بکرده‌ی داهینانی ئه‌ده‌بیی. روماننووس جه‌خت له خوینه‌ریکی نیووه‌ندگیر ده‌کاته‌وه
که به توانا مه‌عریفیه‌کانی خوی له قوو‌لایی ده‌قدا بیتیت‌هه‌وه، نه‌وهک خوینه‌ریکی که‌نارگیری که‌م
برپست، بیه‌ویت به حه‌ز و ئاره‌زووه‌خوی ده‌قهه ئه‌ده‌بیه‌که کلوم بـات، به‌م‌هش سـتم له خوی و له
ده‌قه‌که‌ش ده‌کات و، چیز و جوانیه‌کانی دهق له که‌دار ده‌کات و دهیانکوژیت. دوا پرسیار ئه‌گه‌ر دلت
فراؤان بیت ئه‌م‌هیه: ئه‌وا زانیمان که نوچلیتی نوی چیبیه، ئه‌ی میتا نوچلیت؟ امنی گیره‌په‌وه له جیاتی
کاکه ئارام دهوم له توی خوینه‌ری هیزا نا. منیش ئه‌م‌ه دوایین وه‌لامم ده‌بیت. میتا نوچلیت واتا: نوچلیتی
نا واقیعی له باره‌ی خودی نوچلیت‌هه‌وه؟ ده‌با بـوتی پـشتتر بـکه‌م‌ه وه. نوچلیت‌هه‌که له‌م‌ه پـچونیه‌تی
نووسینی نوچلیت و کـوله‌که‌کانی ، تـهـکـنـیـک و جـوـانـسـازـی و تـاـ دـاوـاـکـانـی). (ناوی لهم تـیـکـسـتـهـ بـنـیـ،
لـ130ـ). لـیـرـهـدا پـرسـیـار و وـهـلامـهـکـانـی رـوـمـانـنـو~وسـ بـیـر و هـوـشـی و سـوـوـزـهـی خـوـینـهـرـ بـوـ چـیـ گـوـوـتنـیـ
دهـقـ ئـامـادـهـ دـهـکـهـنـ، نـهـوهـکـ چـهـنـدـ گـوـوـتنـ وـ چـوـنـ گـوـوـتنـ. بـوـ نـمـوـونـهـ لـهـ خـوـدـیـ ئـهـمـ تـیـکـسـتـهـ کـهـ بـهـ نـاوـنـیـشـانـیـ
(ناوی لهم تـیـکـسـتـهـ بـنـیـ) يـهـ، تـیـکـسـتـیـکـهـ سـهـرـ بـهـ ژـانـرـیـ رـوـمـانـهـ، کـهـ چـیـ هـهـرـ لهـمـ تـیـکـسـتـهـ دـاـ باـسـ لـهـ ژـانـرـیـکـیـ
ترـیـ ئـهـدهـبـیـ دـهـکـاتـ ئـهـوـیـشـ نـوـچـلـیـتـهـ، بـوـیـهـ لـهـسـهـرـ خـوـینـهـرـ پـیـوـیـسـتـهـ خـوـیـ بـوـ ئـهـمـ چـیـ گـوـوـتنـهـ وـ، چـیـ
گـوـوـتنـهـکـانـیـ تـرـیـ دـهـقـهـکـهـ تـهـیـارـ بـکـاتـ وـ بـوـ ئـهـوـهـیـ ئـهـمـیـشـ شـتـیـکـیـ هـهـبـیـتـ ئـهـمـ چـیـ گـوـوـتنـهـیـ دـاهـینـهـرـیـ
دهـقـ وـ دـهـقـهـکـهـ پـارـسـهـنـگـ بـکـاتـهـوـهـ. رـوـمـانـنـو~وسـ لـهـمـ دـهـقـهـداـ پـرسـ وـ بـابـهـتـیـکـیـ گـرـنـگـ وـ هـهـسـتـیـارـیـ
وـرـوـوـزـانـدو~وهـ وـ ئـینـجـاـ دـوـاتـرـ خـوـیـ وـهـلامـیـ دـاـوـهـتـهـوـهـ، کـهـ بـیـگـومـانـ ئـهـمـهـشـ بـهـ شـهـتـهـکـدانـیـ دـاهـینـهـرـیـ دـهـقـ
وـ، دـهـقـهـکـهـیـ وـ خـوـینـهـرـهـکـهـیـهـوـهـ بـهـنـدـهـ، کـهـ ئـهـمـیـشـ خـوـیـ لـهـوـهـدـاـ دـهـبـیـتـیـهـوـهـ چـوـنـ دـاهـینـهـرـیـ دـهـقـ نـهـمرـ
دـهـبـیـتـ؟ بـهـهـوـیـ چـیـهـوـهـ نـهـمـرـ دـهـبـیـتـ؟ ئـاشـکـرـایـهـ نـوـوـسـهـرـ وـ ئـهـدـیـبـ وـ دـاهـینـهـرـانـ بـوـوـنـهـوـهـرـیـکـنـ وـهـکـ
مـرـوـقـهـکـانـیـ تـرـهـمـیـشـهـ مـهـرـگـ لـهـ چـاـوـهـرـوـانـیـیـانـ دـایـهـ، بـوـ ئـهـوـهـیـ جـهـسـتـهـ وـ گـیـانـیـانـ ژـیرـخـاـکـ بـخـاتـ، بـهـلـامـ
گـیـانـیـ ئـهـوـانـ بـوـ هـهـمـیـشـهـ بـهـ نـهـمـرـیـ دـهـمـیـنـیـتـهـوـهـ وـ زـینـدـو~وـ ئـاسـاـ لـهـ نـیـوـ کـوـچـهـ وـ گـوـشـهـ وـ نـیـوـهـرـاـسـتـیـ

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیکاراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)- ژماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

ژماره‌ی توماری نیوده‌له‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ده‌قه‌کان، دین و ده‌چن، و له‌گه‌ل خوینه‌ران ژوان ده‌به‌ستن. (دلنیام له‌وهی که باوکم و دایکم نه‌وهه شه‌وهی پیکه‌وهه ده‌ست له ملان بوون و نه‌یانده‌زانی منیان لیده‌که‌ویته‌وهه یان خه‌جه ناویک. هه‌روه‌ها ئاکامم به چی ده‌گات؟ له و لاتدا سه‌ردنه‌نیمه‌وهه، یان گوپ غه‌ریب ده‌بم؟ هه‌نووکه ئه‌نم تیکوشاهم له پیناو ئه‌وه‌دايه که شتیک له پاشی خوم بھیلمه‌وهه و به‌خیرایی له یادان نه‌چمه‌وهه. هه‌رنه‌بی سالانه له بیری که‌سیکی دلسوزدا بمیئنه‌وهه و بزیمه‌وهه). (ناوی لهم تیکسته بنی، ل 131). ئه‌مانه‌وهه و ژیانه‌وهه که رۆماننوس لیيانه‌وهه ده‌دویت و گورزه تیشکیان ئاراسته ده‌کات، بینگومان له سه‌ره‌تادا په‌یوه‌سته به ده‌قه‌وهه و به‌خیراییه کی زوریش له ده‌قه‌که‌وهه بؤ خوینه‌ر. که‌واته لیره‌دا ده‌گه‌ینه ئه‌نجامیک ده‌قیکی داهیئنه‌رانه چاکترين گوزارشته بؤ گوتاری مانه‌وهه و ژیانه‌وهه نووسه‌ر و ئه‌دیب و داهیئنه‌ران، به مه‌رجیک به‌ره‌هم و کاری ئه‌مانه له نیوان خوینه‌ران، و هرگران ده‌ستاو ده‌ست بکات و به‌پیی جیاوازی سه‌ردنه‌می میزه‌ویی شه‌نو که‌ویان بکهن. رۆماننوس له گوشیه‌کی بچووکی ئه‌نم رۆمانه‌دا پرزاوه‌ته سه‌ر پانتاییه‌کی به‌رفراوان، که ئه‌ویش خوی له زمانی ده‌قی ئه‌دېبییدا ده‌بینیت‌هه و، چونکه نووسه‌ر و ئه‌دیبان به‌ر له چین و تویزه‌کانی ترى کۆمه‌لگه له هه‌ستیاریتی زمان به شیوه‌یه کی گشتی و زمانی ده‌قی ئه‌دېبیی حالیبوونه، ئاشکرايیه زمان له ده‌قیکی ئه‌دېبییدا له خالیکی چه‌سپا و ئاستیکی دیاريکراودا ناوه‌ستیت، له‌به‌رئه‌وهه زمان لیره‌دا زمانی بزارده‌یه کی کۆمه‌لگه‌یه و، گوزارشته له ئاگایی و نائاگایی و، سه‌رقاله به چوئیه‌تی و چی گوتون و خوی به‌پیی پیویست بواردووه له چه‌ند گوتون، له ئه‌نجامی ئه‌مانه‌شدا چیز و ئیستاتیکای زمانی لیده‌که‌ویته‌وهه، که به‌مه‌ش راسته‌وحو له ده‌قه‌که‌دا ره‌نگ‌ده‌داته‌وهه و، بینگومان کاریگه‌رییه کی قوول به سه‌ر خوینه‌ره‌وه جیدیلیت. (باش گویم لی بگره برای خوینه‌ر. تو ده‌زانی ئه‌فراندنی ئه‌دېبی جوتیارییه له کیلگه‌ی زماندا به گاسنی و شه!! که‌وايا، ئه‌فراندن له ره‌سمکردن جووتکردن له کیلگه‌ی که‌قالدا به جووتگاسنی ره‌نگ و هیل). (ناوی لهم تیکسته بنی، ل 175). ئه‌نم گوتاره‌ی که رۆماننوس ئاراسته‌ی خوینه‌ری ده‌کات له ئاگاییه کی به‌رفراوانه‌وهه سه‌رچاوه‌ی گرت‌وهه، له‌مه‌ر زمانی ده‌قی ئه‌دېبی و شوینه‌واره‌کانی، بؤیه رۆماننوس برباری يه‌کلايکه‌ره‌وهه داوه

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زنماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

و، پیوایه ئه‌فراندن و داهیتان له ئه‌ده‌بدا چونیه‌تی ده‌ست و په‌نجه نه‌رمکدنی داهینه‌ری ده‌قه له‌گه‌ل
یه‌که به به‌یه‌که‌ی کانی زمان بؤییه روماننووس جه‌خت له‌وه ده‌کاته‌وه جووتیاریکی شاره‌زا و کارامه
= داهینه‌ری ده‌ق، گه‌ر له کبلگه‌یه‌ك = زمان به چاکی کاریکرد، ئه‌وا بیگومان به‌روبومیکی چاک = ده‌ق
ده‌چنیت‌وه‌له په‌ره‌گرافیکی تر روماننووس، ره‌خنه‌ی تووند ئاپاسته‌ی ره‌خنه‌گر ده‌کات، ئه‌م
ره‌خنه‌گرتنه‌ش له‌مه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتووه که ئه‌م ره‌خنه‌گرانه ئاسایین، و‌هک پیویست ناتوان
خوییدنه‌وه و هه‌لسه‌نگاندن بؤ‌ده‌دق بکهن و، برباری باهه‌تیبیانه و دوور له لایه‌نگیری بدهن، ئه‌م ئاساییه‌ی
ئه‌مان خۆی له خۆیدا نائی‌اسایی‌بیوونی خودی ره‌خنه‌گره. (تو ده‌زانی که ره‌خنه‌گره ئاساییه‌کان تۆیان
ماخوراو کردوو له پرۆسەی ئافراندن دا!! او بیوو، خوت گووته‌نى: ئه‌و ته‌فاعولکاری‌بیه بؤی
تىدەکۆشین، دان به يه‌ک دانه‌ری تىكست نانی چونکه سنور لاده‌بات له نیوان ره‌گه‌زه‌کانی کرداری
ئه‌فراندن). (ناوی له‌م تىكسته بنی، ل 200). گه‌ر له سه‌رده‌مى دویییدا خوینه‌ر بونی
فه‌راموشکاراپیت، ده‌قى ئه‌ده‌بی په‌یوه‌ستبووه به‌وه ره‌خنه‌گرانه‌ی که زۆر ساده و رووکه‌شانه
بیریانکردوته‌وه که پیان وابووه ده‌بیت نووسه‌ر و ده‌ق و ره‌خنه‌گر بونیان هه‌بیت، نه‌وهک نووسه‌ر
و، ده‌ق و، خوینه‌ر، له کاتیکدا ئه‌وه خوینه‌ره، ياخود خوینه‌رانن به‌شداری کارا و چالاکی کرده‌ی داهینان
و، ته‌نگیان به لاسایی‌کردن‌وه هه‌لچنیووه و مه‌به‌ستیبیانه ئه‌وه بابه‌ت و شتانه‌ی دویینی جیبھیل‌ان
و، بابه‌ت و شتى نویی ئیستا و ئاییندە بھیننه شوینیان بیگومان هیچ ده‌قیکی ئه‌ده‌بیی به بىن بونی
کاره‌کنهر بونی نیبیه نه‌خوازه‌لا، ئه‌وه ده‌قه ئه‌ده‌بیانه‌ی، ياخود ئه‌وه ژانره ئه‌ده‌بیانه‌ی ده‌چنے
چوارچیوه‌ی هونه‌ری گیپانه‌وه و، گوتاری گیپانه‌وه به‌سه‌ریاندا زاله، جا ئه‌وه گیپره‌رده‌بیه خودی
نووسه‌ره‌که بیت، ياخود کاره‌کت‌ره‌کان بن، ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ست بیت به رومانی (ناوی له‌م تىكسته بنی) له
هه‌ندیک له ویستگه‌کانی و له چوارچیوه‌ی فه‌زای رومانه‌که‌دا، له لایه‌ک خوینه‌ر به کاره‌کت‌ره‌کراوه و، له
لایه‌کی تره‌وه گیپره‌رده‌وه به کاره‌کت‌ره‌کراوه و، له زۆربه‌ی ئه‌وه جیگایانه‌ی که ناوی خوینه‌ر ده‌ھینریت، له
هه‌مان جیگه‌شدا ناوی گیپره‌رده‌وه دیت و، له هه‌مانکاتدا تا را‌دیه‌کی زۆر بیر و بۆچوونی و تیپروانین و

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزی باوه‌پیکاراوه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق

به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زناره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

تیرامانه‌کانیان هاوته‌ریب ده‌وهستیت. (له‌وکاته‌ی ئه‌وان به‌پیوه‌بوون، نوره په‌یقینه هاته سه‌ر منی گیره‌رده‌وه و به چپه‌دوو له‌گه‌ل خوینه‌ر دواين. ئارام هه‌وساری گوتني و هرگرته‌وه). (ناوی لهم تیکسته بنی، ل 189). که‌واته ده‌توانین بی دوو دلی بلیین لهم پومنه هه‌م خودی خوینه‌ر و، هه‌م خودی گیره‌رده‌وه‌ش به کاره‌کته‌ره‌کانی، له پال کاره‌کته‌ره‌کانی ترى ده‌قه‌که بوونیان هه‌یه و له هه‌ندیک جیگه‌ی ده‌قه‌که شدا جیگوورکتی به دیده‌کریت، پوکوپرینه‌وه بوونی هه‌یه له نیوان خوینه‌ر و، گیره‌رده‌وه و، کاره‌کته‌ره‌کانی ترى ده‌قه‌که، به‌مه‌ش روماننووس مه‌به‌ستیتی بلیت: داهینه‌ر ده‌دق و، ده‌قه‌که و، خوینه‌رکه‌ی، جه‌سته‌یه‌کن له یه‌ک گیاندا و له یه‌کتر دابپینی یه‌کیکیان ده‌بیت‌که گیانه‌لا بُوه‌ریه‌که‌یان و ئه‌م گیانه‌لا‌یه‌ش زور نه‌خایه‌زیت مه‌رگ به دوای خویدا دینیت.

ئه‌نجام

- ئه‌ده‌بناسیی، و‌دک لقیک له لقه‌کانی مه‌عریفه و، بوار و کایه‌کی سه‌ریه‌خووه‌ریه‌که له ده‌قنووس و ده‌دق و خوینه‌ر ده‌یخه‌ملیئن و ته‌واوی ده‌که‌ن، به‌لام به دریزایی سه‌رده‌مه جیاوازه‌کان په‌یوه‌ندی نیوانیان هه‌میشه به لاسه‌نگی ده‌خرراوه، له کاتیکدا ده‌بیت کهم تا زور‌هاوسه‌نگی نیوانیان ره‌چاوبکریت، چونکه که باس له ئه‌ده‌بناسیی ده‌که‌ین و بُوه‌چوار پایه و بنه‌مای و‌هکو تیوری ئه‌ده‌بیی، ره‌خنه‌ی ئه‌ده‌بیی، میزرووی ئه‌ده‌بیی، ستاتیکای ئه‌ده‌بیی دابه‌شیان ده‌که‌ین، هه‌ریه‌که‌یان به چه‌شن و مه‌ودا و دنیابینییه‌ک په‌یوه‌ستن به ده‌قنووس و ده‌دق و خوینه‌رده‌وه.

- هه‌ردوو پرۆسەی نووسینی ده‌دق و، خویندنه‌وه‌ی ده‌دق، پرۆسە‌یه‌کی چالاک و پرله جموچوّل و جوّشدار و ده‌وله‌مه‌ندن به لایه‌نی هزری و روحی و مه‌عریفی نووسه‌ری ده‌دق و خوینه‌ری ده‌دق، له‌هه‌مانکاتدا به‌راده‌یه‌کی زور بارگاویین به ئه‌ندیشەی داهینه‌رانه‌ی هه‌ریه‌ک له‌مانه‌وه.

- له نیوه‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی بیسته‌مه‌وه له‌چوارچیوه‌ی میتؤد و تیور و تویزینه‌وه و ره‌خنه ئه‌ده‌بییه‌کاندا، خوینه‌ر هنگاوی به‌ره و ئه‌وه نا که له‌سه‌ر پییه‌کانی خوی بوه‌ستیت و، چیتر له‌لایه‌ن

گوّقاری قه لای زانست

گوّقاریکی زانستی و هرزوی باوه پیتکاراوه له لایهن زانکوی لوینانی فه پهنسی دهرده چیت-هه ولیر-کوردستان-عیراق

بهرگی(۵)- ژماره(۴)، نسخانی ۲۰۲۰

ژماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

دهقنووس و دهقهوه په راویز نه خریت و که نارگیر نه کریت، به چه شنیک روّلیک ئاوا به خوینه‌ر درا که
چهقهه‌که بیت و، ئهوانیتر و دک ته و هر له دهوری خوولبخونه‌وه.

- خوینه‌ره به رهه مهینه‌ره کان نابنه بکوژی دهقه ئه ده بیبیه کان، به لکو ده بنه مايهی به خشینی زیندوویتی
و نه مریی به دهقه ئه ده بیبیه کان، ئه م خوینه‌رانه دهق له گهنده‌لبون و بوگه‌نبون رزگارده‌که ن
و، ده بنه داینه مۆی گه شانه‌وه و بریسکانه‌وه یان، يه کیک له پیوه‌ره کانی ده قبوونی ئه ده بیی له سه‌ردەمی
ئه مرۆماندا به ستراوه‌ته و به راده‌ی خوینه‌ره به رهه مهینه‌ره کانه‌وه.

- هه رچه‌نده دهقی ئه ده بیی له لایهن نووسه‌ره که‌یوه سفت و سوّل و توندوتؤل و توکمه چنرا بیت و
نووسرا بیت، که چی له گه ل ئه مه‌شدا له نیو دهقه‌که دا کۆمەلیک درز و که لین و بوشایی و سپیتیبی
به دیده‌کرین، بیگومان درکیکردن و زانینی ئه مانه‌ش ئه رکی له پیشینه‌ی خوینه‌ره، به لام زۆر
ئه سته میشه خوینه‌ریک و دووان و سینییان بتوانن سه‌رله‌به‌ری ئه م کۆمەله درز و که لین و بوشایی و
سپیتییانه بدۆزنه‌وه و دایانپوشن و پریانبکه‌نه‌وه.

- رۆمانی (ناوی لهم تیکسته بنن) ی عه بدوللا سه‌راج، به رهه میکی لیوانلیو و تزییه له لایهنی
هونه‌رکاری و ته کنیککاری و جوانکاری و ئه ده بیبیون، به چه‌شن و راده‌یه که هه روش و رپته و
گوزارشت و ده‌رپین و بیر و بیرۆکه و با به‌تیک لهم رۆمانه‌دا بوونیان هه بیت له خزمەت ئه م لایه‌نانه‌دا
به گه‌ر خراون، بۆیه گه‌ر بمانه‌ویت ئاماژه و باس له يه کیک له رۆمانه‌کانی کوردی بکه‌ین که گرنگی و
با یه خیان به هونه‌رکاری و ته کنیککاری و جوانکاری داوه و له ترۆپکدا لهم لایه‌نانه‌دا خۆی
ده بینیتەوه، ناکریت و ئه سته‌مه رۆمانی (ناوی لهم تیکسته بنن) ی عه بدوللا سه‌راج نه خەبینه به رئاماژه
و باس و خواسه‌وه، بیگومان ئه مه‌ش ده‌گه‌ریتەوه بۆ ئه زموونی خودیی رۆماننوس که خۆی له ده یان
چیرۆک و چه‌ندین رۆمانی تر تاقیکردوتەوه، له هه مانکاتدا رۆماننوس ئه م ئه زموونه خودبیهی خۆی
ئاویتەی ئه زموونی ئه ده بیباتی نه ته وه کانی تر کردووه، ئه مه‌ش واکردووه ئه زموونیکی نوی و جوانتر
چیبیکات.

گوفاری قه‌لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیتکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌پهنسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)-زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

- له رۆمانی (ناوئ لهم تیکسته بنی) دا، به راده‌یه کی زۆر وشه و زاراوه و چه‌مکی خوینه‌ر چه‌ند باره بوته‌وه له چه‌ند باره‌بوونه‌وه‌که‌دا شت و بابه‌تی سواو و ناچیزه به دیناکری، به‌لکو خوینه‌ر به دریزایی و پانتایی رۆمانه‌که له هه‌ر که‌په‌تیک له به‌دیارکه‌وتنيدا هه‌لکری مانا و مه‌به‌ست و مه‌دل‌لوولیکه.

- خوینه‌ر لهم به‌ره‌مه‌ی (عه‌بدوللا سه‌راج) دانووسه‌ره، هه‌م گوییگره‌و، هه‌م قسه‌که‌ریش، هونه‌رمه‌ندیکه شاره‌زاوی و ده‌ستره‌نگینی له زۆربه‌ی کایه هونه‌رییه‌کاندا هه‌یه، خوینه‌ر بوته تیورداریزه‌ر و تویزه‌ر و ره‌خنه‌گرو فریاده‌س. بوته ئه‌کته‌ر رۆل ده‌گیپریت و، بوته کاره‌کته‌ر رووداووه‌کان ده‌جوولینیت و ئاراسته‌یان ده‌کات، خوینه‌ر بوته گومانبه‌ر و پرسیارکه‌ر و گومانپه‌وین و وه‌لامده‌ره‌وه، په‌بیه‌ره به راز و په‌نهان و نهینبیه‌کان و روونکه‌ره‌وه و دۆزه‌ره‌وه‌یه‌تیان. خوینه‌ر حیکایه‌تخوان و گیپره‌وه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان

به زمانی کوردي:

- ده‌قی پریاکتیزه‌کراو) سه‌راج، عه‌بدوللا 2010. ناوئ لهم تیکسته بنی. ده‌زگای چاپ و بلاوکردن‌وه‌هی ئاراس. هه‌ولیر.
  - ئه‌لودنی، پ.ی.د.ن.ه‌جم خالید. 2012. جۆره‌کانی ده‌قئاویزان له رۆمانی (پینجه‌مین کتیب) ای جه‌بار جه‌مال غه‌ریب دا. به‌ریوه‌به‌ریتی چاپ و بلاوکردن‌وه‌ی سلیمانی.
  - رۆلان بارت، وهرگیرانی د. مه‌مهد ده‌په‌حیم ئه‌حمدەدی. 2011. خۆشی ده‌ق. ده‌زگای چاپ و بلاوکردن‌وه‌ی ئاراس. هه‌ولیر.
  - شاره‌زووری، د. یادگار لگیف، 2012. تیوره‌کانی وهرگرتن. چاپخانه‌ی حه‌مدی. سلیمانی.
  - عه‌لی، د. تاهیر مه‌مهد، عه‌زیز، د. قومری سه‌عید. 2011. روانین له ده‌ق. به‌ریوه‌به‌ریتی چاپ و بلاوکردن‌وه‌ی سلیمانی.
  - عوسمان، سالار. 2011. هیرمینوتیکا. چاپخانه‌ی خانی. ده‌وک.
  - مه‌مهد عویید، ئه‌رخه‌وان. 2013. ئاویت‌هه‌بوون و لیکدانه‌وه نالی به نموونه. چاپخانه‌ی کارو. که‌رکوك.
- به زمانی عه‌ره‌بی:

گوفاری قه لای زانست

گوفاریکی زانستی و هرزوی باوه‌پیکاروه له لایه‌ن زانکوی لوینانی فه‌وننسی ده‌ردنه‌چیت-هه‌ولیر-کوردستان-عیراق
به‌رگی(۵)- زماره(۴)، زستانی ۲۰۲۰

زماره‌ی توماری نیودله‌تی: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

- بارت ، رولان. 1993. درس السیمولوجیا، ترجمة: عبدالسلام بنعبد العالی. دارتوبقال للنشر. الدار البيضاء. المغرب.
- بارت ، رولان. 1993. الكتابة القراءة. ترجمة: عبدالرحيم عزل. مطبعة تانسيفت. مراكش.
- البازعي، ميجان مسعود. 1998. دليل الناقد الأدبي. لمكتبة الحصرية. بيروت .
- بلبح، عبدة. 2005. أسلوبية السؤال. دارالوفاء،القاهرة. مصر.
- بللمحی، إدريس . 2000. القراءة التفاعلية، دراسات النصوص شعرية حديثة ، دارتوبقال للنشر والتوزيع. الدار البيضاء.
- الحلاق، راتب . 2000. النص والمانعة. منشورات اتحاد الكتاب العرب. دمشق. سوريا.
- الحميداني ، حميد و الكدية، الجيلالي . 1995. فعل القراءة،نظريه جمالية التجاوب في الأدب. منشورات مكتبة المناهل.مغرب.
- حوسية ، إيقانكوس و بوثويلو، مارية . 2002. نظرية اللغة الأدبية. و ترجمة: حامد أبو أحمد. مكتبةغريب . مصر.
- خضر، ناظم عودة . 2001. الاصول المعرفية لنظرية التلقى. دارالشروق للنشر والتوزيع. عمان،الأردن.
- الادية، فايز. 1999. جماليات أسلوب. دارالفكرالمعاصر. بيروت.
- ربابحة ، موسى سامح . 1996. جماليات الاسلوب والتلقى. دار جرير للنشروالتوزيع.الأردن.
- شبانة، ناهر . 2002. المفارقة في الشعر العربي الحديث. المؤسسة العربية للدراسات والنشر،بيروت.
- عبدالحميد، دشاكر. 2001. التفضيل الجمالي. المجلس الوطني للثقافة والفنون والآداب. الكويت.
- علوی، حافظی . 1999. مدخل إلى النظرية التلقى. النادي الأدبي الثقافي،جدة.
- عیاط، إیناس. 2001. استراتيجية التلقى الأدبي في الفكر النقدي المعاصر. المكتبة الاكاديمية.الجزائر
- الغربيي، خالد. 1999. الشعر و مستويات التلقى. النادي الأدبي الثقافي. جدة. السعودية.
- فرانك، فيرناندهالین و میشیلأتان، شویرفیجن. 1998. بحوث في القراءة والتلقى . ترجمة: محمد خيرالباعی. مركزالانماءالحضاري. حلب. سوريا.
- قطوس، بسام . 1998. استراتیجیات القراءة. التأصیل والاجراء النقدي. دار الکندي للنشر والتوزيع.عمان.
- الكومي، محمد شبل . 2008. المذاهب النقدية الحديثة. الهيئة المحوية العامة للكتاب.

Reader Station in The Novel of (Put A Name for This Context) of (Abdullah Sarajj)

Asst. Prof. Dr. Karzan Mohsen Qader

Department of Kurdish language, College of Basic Education, Salahaddin University, Erbil,
Kurdistan Region, Iraq

2019Karzan.qader@su.edu.krd

Keywords: Author, Text, Reader, Critism, Novel

Abstract

This research, entitled (The Reciter's Status in the Novel ((The Title of This Text)) by Abdullah Sarajj) focused in this study on the role of the reader and its importance, whether in the context of this study or it was through the novel. As the reader did not stop at the margins of the text and superficial readings, as this was previously found in criticism, its methods, and literary studies in general. Rather, it goes beyond the depth of the text and closes the gaps, and creates an atmosphere around which the text and its writer revolve. That is why we tried to appreciate the role of the reader through this study in theory and practice and be in the folds of the novel (the title of this text) by Abdullah Sarraj, we analyze and evaluate his role, and this will not be our only goal. Rather, the writer in some way presented this issue in order to follow in this way. As for Kurdish literary study and criticism, it is lacking in this field, he did not care about the reader, especially when the repertoire of criticism and study is a novel that applies around him to emphasize it (the role of the reader). Of the gaps within the field of Kurdish criticism and literary studies. Our attempt is from this framework.

[مكانة القاريء في رواية ((عنوان هذا النص)) لعبدالله سراج]

هذا البحث، كان بعنوان (مكانة القاريء في رواية ((عنوان هذا النص)) لعبدالله سراج) ركز في هذه الدراسة عن دور القاريء و أهميته، سواء أكان ذلك في إطار هذه الدراسة أم كان من خلال الرواية. حيث إن القاريء لم يقف عند هوماش النص والقرات السطحية كما وجد هذا سابقا في النقد ومناهجه والدراسات الأدبية عامة. بل يتتجاوز إلى عمق النص ويسد الثغرات، ويخلق جوا يدور حوله النص وكاتبه. وبهذا حاولنا أن نثمن دور القاريء من خلال هذه الدراسة نظريا وتطبيقيا ويكون في طوابيا رواية (عنوان هذا النص) لعبدالله سراج، نحلل ونقيم دوره، ولن تكون هذه غايتنا فقط، بل الكاتب بشكل من الأشكال عرض هذه المسألة لكي يتتبع بهذا الشكل. وما يتعلق بالدراسة والنقد الأدبي الكردي، إنها تفتقر في هذا المجال لم يهتم بالقاريء، لاسيما فاء حين أن تكون ذخيرة النقد والدراسة رواية ينطبق حوله للتأكيد عليه (دور القاريء). وتسد ثغرة من الثغرات داخل مجال النقد والدراسات الأدبية الكوردية. ومحاولتنا هذه تكون من هذا الإطار.